

MLADI OB KRKI

GLASILO PIONIRSKEGA ODREDA
GORJANSKEGA BATALJONA
OSNOVNE ŠOLE GRM
NOVO MESTO

Leto I. 1971-72

Št. 4

OTROCI SVOBODE

Letos je res pomembno leto. Praznujemo 80-letnico rojstva tovariša Tita, 30-letnico pionirske organizacije in 10-letnico Kurirčeve pošte. Odločili smo se, da izdamo posebno izdajo našega glasila, posvečeno tem obletnicam.

Prvi del smo posvetili tovarišu Titu. Tu nam pionirji pripovedujejo o našem voditelju. Objavili pa smo tudi nekatero spise, ki smo jih poslali v Vinico.

V drugem delu pa obujajo naši starši, ki so bili med NOB naše starosti, spomine na hula vojne leta in leta obnove porušene domovine. Vsi ti dogodki so resnični.

Velikokrat pa nam tudi predavatelji pripovedujejo zanimive dogodke iz težkih vojnih let. Nekaj teh boste gotovo s zanimanjem prebrali v tej posebni izdaji.

Glasilo so poravnali že mladi likovniki s dogodki iz NOB. Vsem tem, ki OTROKOM VOJNE v tej pisani izdaji, se najlepše zahvaljujemo, posebno pa tovarni IMV, ki nam je omogočila izdelavo likovnih matric.

Upajmo, da boste glasilo z veseljem brali in da boste v njem našli kaj novega in postali bolatejši v smislu iz NOB.

Janez Leš
predsednik
litrarnega kroga

UVODNE BESEDE

Letos je res pomembno leto. Praznujemo 80-letnico rojstva tovariša Tita, 30-letnico pionirske organizacije in 10-letnico kurirčkovne pošte. Odločili smo se, da izdamo posebno izdajo našega glasila, posvečeno tem obletnicam.

Prvi del smo posvetili tovarišu Titu. Tu nam pionirji pripovedujejo o našem voditelju. Objavili pa smo tudi nekatere spise, ki smo jih poslali v Vinico.

V drugem delu pa obujajo naši starši, ki so bili med NOB naše starosti, spomine na huda vojna leta in leta obnove porušene domovine. Vsi ti dogodki so resnični.

Velikokrat pa nam tudi predavatelji pripovedujejo zanimiva doživetja iz težkih vojnih let. Nekaj teh boste gotovo z zanimanjem prebrali v tej posebni izdaji.

Glasilo so popestrili še mladi likovniki z dogodki iz NOB. Vsem tem, ki so sodelovali v tej pisani izdaji, se najlepše zahvaljujemo, posebno pa tovarni IMV, ki nam je omogočila izdelavo likovnih matric.

Upajmo, da boste glasilo z veseljem brali in da boste v njem našli kaj novega in postali bogatejši v znanju iz NOB.

Janja Lah
predsednica
literarnega krožka

OB 30. OBLETNICI PIONIRSKÉ ORGANIZACIJE

Celo letošnje leto je posvečeno praznovanju 30. obletnice PO, 20. obletnici ustanovitve Zveze prijateljev mladine in 10-letnici kurirčkove pošte.

Pionirski odredi so vsak po svojih močeh in po pripravljenosti do dela izpolnili že številne naloge, višek pa je bil zbor slovenskih pionirjev v Ljubljani, 19. in 20. maja t.l.

Ljubljanski pionirji so se izkazali kot odlični gostitelji tri tisoč petstotih pionirjev iz cele Slovenije. Posebno dragi gostje pa so nam bili koroški, porabski in primorski Slovenci - pionirji, ki žive onstran meja naše domovine, in predstavniki pionirjev iz naših bratskih republik.

V Ljubljani sta bili dve osrednji prireditvi. V petek, 19. maja, je bila slavnostna akademija v dvorani Tivoli, naslednji dan pa zbori vseh pionirjev v vseh petih ljubljanskih občinah.

Dolenjski pionirji, med katerimi je bilo tudi devet pionirjev naše šole, smo bili gostje pionirjev na osnovni šoli Valentin Vodnik. Sprejeli so nas v svetli in prostorni avli s pesmijo, nakar je vsak pionir - gostitelj odpeljal svojega gosta na dom.

Kmalu za tem smo se morali zbrati pred poslopjem skupščine občine Šiška, odkoder smo krenili po skritih partizanskih poteh do dvorane Tivoli.

Tam nas je pozdravila vesela pionirska pesem, sledil pa je izbran kulturni program, ki je prikazal mnoge pionirske dejavnosti. Pionirje so s svojimi nastopi počastili tudi znani umetniki in umetniške skupine.

Kurirčkovo torbo je prevzel predsednik Zveze borcev Slovenije tov. Luka Leskovšek. Tako je tudi kurirčkova pošta zaključila letošnjo jubilejno pot po sledih pionirjev - kurirjev, saj so jo ponesli pionirji že desetič Titu za rojstni dan.

Pionirsko srečanje v Mostecu, na prijetni gozdni jasi, je bila v duhu partizanskega mitinga. Zbralo se nas

je čez dva tisoč. Sprva je bilo vreme zaskrbljujoče, pozneje pa je celo posijalo sonce.

Tu so nas pozdravili tov. predsednik občinske skupščine Šiška Danilo Skrižaj in borci ter pionirji iz Porabja, s Koroške in pionirji, ki žive izza meja v Italiji.

Za lačne želodce so poskrbeli vojaki JLA, ki so nam pripravili okusen pasulj.

Ob 13. uri smo zakurili taborne ognje. Naša brigada Draga Marušiča je prižgala kar dva. Tu smo se še poslednjič zbrali s svojimi novimi prijatelji in njihovimi mentorji. Zapeli smo, recitirali in zaplesali kolo.

Nato pa smo se odpravili na zborna mesto in odšli k avtobusu.

Tako smo v teh dveh dneh spoznali mnogo novih prijateljev, domov pa smo se vrnili zadovoljni in pripravljeni na nove naloge, ki nas čakajo.

Majda Jereb

NAŠEMU VODITELJU ZA OSEMDESETI ROJSTNI DAN

Dragi tovariš Tito!

Rodil sem se trinajst let po vojni, ko je bil v naši deželi mir in nismo več trpeli pomanjkanja. Težko si prav predstavljam trpljenje, ki so ga naši ljudje pretrpeli med vojno. Vedno pa je s tem povezano Tvoje ime. Veliko sem slišal in bral o Tvojem delu med NOB in pred njo, ko si na čelu KP vodil naše narode v organizirani borbi proti zatiralcem in okupatorjem. Zaradi tega so Te v Jajcu imenovali za našega prvega in edinega maršala. Po vojni pa si bil vedno znova soglasno izviljen za predsednika republike. Ljudje so znali in znajo ceniti Tvoje delo, ki si mu posvetil vse življenje.

Po vojni Tvoje delo ni bilo končano. Občudujem Te v Tvoji vztrajni borbi za mir v svetu. Vojak si, a se boriš za razorožitev. Boriš se za razpustitev blokov, za slogo med narodi in za medsebojno sodelovanje. Dosegel si že mnogo uspehov v svetu. Nekateri pa nočejo poslušati Tvojih nasvetov. Tako kot Ti, tudi jaz obtožujem vojno v Vietnamu in velike sile, ki si jemljejo pravico prilaščati si nova ozemlja in se vmešavati v notranjo politiko nekaterih malih držav. Tudi mi smo majhna država, sestavljena iz več še manjših narodov. Uspelo Ti je, da si nas združil. Ostati moramo složni, kajti stara modrost pravi: "V slogi je moč!" Združeni bomo lahko odbijali napade velesil, pa čeprav imajo te veliko modernega orožja.

Uspešno vodiš SFRJ. Iz zaostale kmetijske države smo se razvili v moderno industrijsko deželo. Podpiraš kulturne in športne ustanove. Vedno znova poudarjaš, da se moramo učiti, učiti. Brez znanja ni napredka.

Rad imaš tudi nas, mladino. Veš, da smo mi tisti, na katerih bo slonela Jugoslavija. Obljubljam, da Te ne bomo razočarali. Ker nas imaš rad, si tudi svoj rojstni dan imenoval Dan mladosti. Tako skupaj praznujemo in se veselimo.

Upam, da boš še dolgo lahko vodil naše narode v miru in slogi. Zato:

še na mnoga leta, dragi tovariš Tito!

Miha Hadl, 7.b

DRAGI TOVARIŠ TITO!

Želim vam povedati, kako zelo vas spoštujem. Že v prvih razredih osnovne šole so nas učili, da vas moramo imeti radi in vas spoštovati. Vendar takrat nismo mogli razumeti vaše tako pomembne vloge za našo državo. Šele čez nekaj let so se nam odprle oči. Ko smo se v šoli učili o I. in II. svetovni vojni, smo začeli to spoznavati.

Ko je pobegnil kralj, ste obupanega ljudstva rešili pogube. V NOB ste vodili partizane in dajali celemu narodu pogum s svojimi dejanji. Marsikomu, ki je že čisto obupal, ste vlili voljo do življenja. Sama plemenita in človeška dejanja! Vsi so vas spoštovali in imeli radi! Saj ste bili edino veliko upanje na svobodo. Niste nas razočarali. Niste odnehali. Vztrajno, neustrašno ste se borili dan za dnem. Skupaj z drugimi pogumnimi ljudmi ste dosegli cilj, po katerem so vsi tako dolgo hrepeneli. Da, na tisoče ljudi je zato dalo življenje!

Toda tudi kasneje niste odnehali. Še vedno se borite za mir na svetu. Tisti, ki so se z vami borili, so vas izvolili za voditelja, voditelja države. Tega se zavedate in vse življenje se že borite za pravične odnose med ljudmi. Ne z orožjem, z besedami voditelja, ki ga je izbralo ljudstvo, ker mu zaupa in upa vanj.

Želim vam še mnogo srečnih let življenja, čeprav ste se že sami s svojim življenjskim delom vpisali med nesmrtnike našega naroda.

Karmen Avbar, 7.b

NAŠ LJUBLJENI MARŠAL TITO!

Pionirji iz Vinice v Beli krajini, to je iz krajev, kjer je tekla zibelka slovenskega partizanstva, so nas povabili, naj se pridružimo vsem pionirjem, ki Ti bodo čestitali za osemdeseti rojstni dan.

Pišemo Ti z iskreno željo, da bi srečno živel še mnogo, mnogo let.

Mladi smo še, a o Tebi in Tvojem naporjem življenju smo že mnogo slišali. Nekateri smo že obiskali Tvojo rojstno hišo v Kumrovcu.

Ponosni smo nate, ker si iz preprostega vaškega dečka postal voditelj jugoslovanskih narodov.

Naše narode si popeljal skozi osvobodilni boj v svobodo, zato je naša mladost lepa in brezskrbna. Vemo, da se moramo učiti, saj bomo nekoč zamenjali odrasle na njihovih delovnih mestih.

Naš ljubljeni maršal, obljubljam Ti, da bomo postali iz pionirjev dobri občani naše družbene skupnosti Socialistične federativne republike Jugoslavije.

Pozdravljamo Te: "Za domovino - s Titom naprej!"

Učenci 5.a razreda

BILA SEM V GOSTEH PRI TOV. TITU

V delegacijo slovenskih pionirjev kurirjev, ki je šla čestitat v Beograd tovarišu Titu, sem bila izbrana tudi jaz.

Ob pol osmih se nas je zbralo pet pionirjev iz Slovenije v Ljubljani, na Zvezi prijateljev mladine. Vodil nas je tov. Jože Zupan iz Trebnjega.

Ob pol devetih smo se z avtobusom odpeljali v Zagreb. Pionirji iz vse Jugoslavije smo se zbrali v osnovni šoli Silvije Strahomir Kranjčević v Zagrebu. Iz vsake republike je bilo po pet pionirjev, iz Beograda pet in iz avtonomnih

pokrajin po trije pionirji kurirji. Tu smo spoznali pionirje te šole in si ogledali njihovo šolo.

Nato smo se odpravili na Sljeme, kjer smo si ogledali zanimivosti in tam ostali dva dni. Tam sem spoznala pionirje ostalih republik in njihove voditelje.

Četrty dan pohoda, to je bilo v ponedeljek, smo se odpeljali v Krapino, kjer smo si ogledali krapinski muzej ter njihovo novo in staro šolo. Prespali smo pri pionirjih domačinih.

Naslednji dan smo se odpeljali v Kumrovec. Tam smo si ogledali rojstno hišo tovariša Tita.

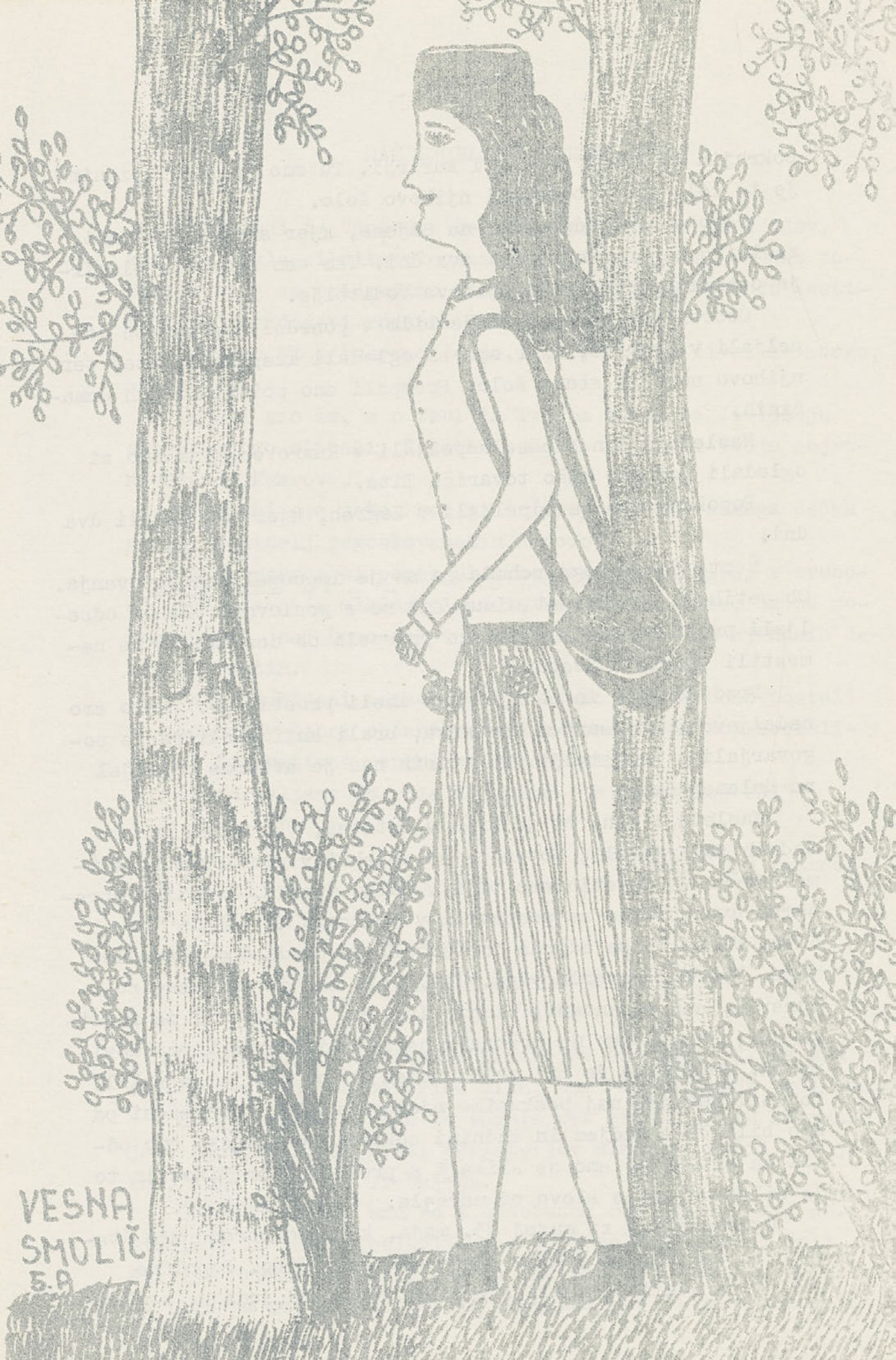
Popoldne smo se odpeljali v Zagreb, kjer smo ostali dva dni.

Šesti dan našega pohoda pa se je imenoval dan potovanja. Ob petih in štirideset minut smo se s poslovnim vlakom odpeljali proti Beogradu. Tja smo prispeli ob desetih in se namestili v hotelu Zvezda.

Pred kosilom in po njem smo imeli prosti čas. Lahko smo nadaljevali s pisanjem dnevnika, brali knjige ali pa se pogovarjali s prijatelji. Ob štirih nas je avtobus odpeljal na Kalemegdan.

Naslednji dan, to je bilo v četrtek, 25. maja, smo ob sedmih zajtrkovali, potem pa se oblekli v pionirsko uniformo. Točno ob devetih smo bili v Belem dvorcu. V veliki sprejemni dvorani smo se postavili v polkrogu in čakali tov. Tita. Vrata so se odprla in vstopil je predsednik Jugoslavije. Vse oči so zrle vanj. Tov. Tito nas je prijazno pozdravil, naš komandant, pionir Ivo, mu je čestital za rojstni dan, jaz pa sem mu prebrala nekaj podatkov o kurirčkovih pošti. Tov. Tito je bil zelo srečen in se nam je zahvalil. Povabil nas je, naj poskusimo njegovo torto, postreženi pa smo bili še s sadjem in sadnimi sokovi. Po zakuski smo odšli na vrt, kjer smo se slikali s predsednikom Titom in to je bilo tudi naše slovo od maršala.

Ogledali smo si muzej 25. maja, kjer so zbrane vse štafete in darila, ki jih je prejel tovariš Tito. Popoldne smo si na Avali ogledali spomenik neznanemu junaku, zvečer

VESNA
SMOLIČ
5.9

pa prireditve na stadionu.

Po svečani prireditvi smo se poslovili od ostalih pionirjev, saj smo slovenski pionirji odpotovali naslednje jutro že zelo zgodaj.

Tako je bilo sedem velikih dni s tem končano. Ti dnevi mi bodo ostali v večnem spominu.

Ksenija Forte, 7.b

BILO JE HUDO

Večkrat sedem poleg stare mame in jo prosim, naj mi pripoveduje o tistih težkih dneh, ko je pri nas še divjala vojna. Pripovedovala mi je:

"Mama je pogledala skozi okno. Blago aprilsko sonce je že zdavnaj pregnalo meglo. Strehe so blestele v soncu, kakor da so zlate. Ampak komaj se je mami zarisal nasmeh na usta, že je izginil. Misli so ji hitele v nemško taborišče, kamor so ji odpeljali moža. Mogoče je že mrtev, mogoče pa je lačen in premražen. Tudi jaz sem se bala za očeta, za vse nas. Pa vendar je v meni ostal še kanček upanja, upanja v svetlejšo prihodnost in lepše življenje. Spomnila sem se, da moram še danes prenesti letake OF na drugi konec mesta. Pograbila sem zvezke in knjige in tekla na ulico. Ceste so bile prazne. Še nekaj dni je bilo do 1. maja, zato so se ljudje zadrževali v glavnem doma. Na cesti sem srečala nekaj orožnikov, vendar nevarnosti ni bilo. Veselo sem korakala po asfaltu, a kmalu se je moje veselje sprevrglo v strah. Na mostu so Italijani preiskali vsakogar, ki je šel mimo. Nazaj nisem mogla. Preiskali so me in mislila sem že, da sem rešena. Toda moje knjige, kjer so bili spravljene letaki, je vzel v roke mlad vojak. Malo je prelistal in mi jih vrnil. Star oficir, mrkega obraza, z velikimi naočniki, je zamahnil z roko. Mirnejše duše sem odhitela naprej. "Rešena!" je vzklikalo v meni. Predala sem letake partizanskemu agentu Boru in vesela sem bila, da sem tudi jaz prispevala vsaj delček za našo svobodo."

Pripovedovanje stare mame me je ganilo in vesela sem bila, da je bila stara mama tako pogumna.

Marija Košak, 7.b

NAPAD NA NOVO MESTO

Pripovedoval vam bom o svojem očetu med NOB. Bil je še otrok, star komaj devet let. Spominja se, kako so fašisti 1941. leta napadli Novo mesto.

Doma je bilo osem majhnih otrok. Mati je bila v mestu, oče pa na orožnih vajah. Vsi otroci so se bali za svoje starše. Strah jih je bilo, ker so bili sami doma in so nad njimi letala letala.

Pozno popoldne je prišla mati domov. Otroci so si poiskali zavetje pri sosedovih. Mater je zelo zaskrbelo, ker je našla prazno hišo. Napotila se je k sosedovim, da bi tam povprašala po njih. Sreča se ji je nasmehnila. Pri sosedovih je našla svoje otroke. Odpeljala jih je domov.

Naslednji dan so pričakovali očeta. Toda ni ga bilo. Moral je ostati v vojašnici.

Ta dan se je začelo najhuje. Fašisti so začeli z letal odmetavati bombe na Novo mesto. Celo v Prečni so se hiše tresle. Stekla so žvenketala. Slišale so se eksplozije bomb.

To se je dogajalo nekega aprilskega dne v letu 1941. Moj oče in njegovi bratje in sestre so v vojnih letih prestali veliko strahu in lakote. V vojni sta očetu padla dva starejša brata.

Marjan Vidic, 6.c

ZGODBA O DRUŽINI VALANTIČ

Bilo je leta 1943. Na Grmu je v prijazni hiši živela mirna, s partizani povezana družina z imenom Valantič. Sestavljali so jo oče, mati, hčeri Vida in Alma in 10-letni Lojzek. Oče je bil soboslikar, Alma risarka, Vida pa je bila med partizani.

Nekoč je prinesla Vida važno sporočilo, ki ga je Lojzek predal neki tovarišici. To je mlajši brat storil tako, da je papirje skril v čevelj. V hiši pa so stanovali tudi drugi stanovalci, ki so bili povezani z Nemci. Belogardisti so kmalu posumili, da ta družina sodeluje s partizani.

Ko pa je bila Vida nekoč ranjena, je prišla domov in se skrila. Domači so slutili nevarnost in ko se je Vida pozdravila, je ob prvi priliki odšla nazaj k partizanom.

Napočil je usodni dan - 22. december tega leta. Bilo je nekaj dni po Vidinem odhodu. Ko se je zvečerilo, so se hiši približale temne sence. Bili so belogardisti. Ko so prišli v stanovanje, so začeli streljati in klati. Vso družino so pomorili, le Vide niso, ker je bila v gozdovih. Tudi Lojzek je bil usmrčen, zadet je bil v telnik. Nato so ubijalci pometali trupla v Krko. Ta pokol pa je videla neka ženska, ki je bila skrita v grmovju. Dejala je, da je bilo po tleh toliko krvi, da bi jo lahko brisali z odejami.

Čez nekaj dni so našli blizu jeza na Krki tri trupla - Lojzka, Almo in mater. Voda jih je tam odložila. Očetovo truplo pa so našli pri izlivu Težke vode v Krko.

Žena, ki je ta prizor moritve videla, je sklenila, da bo zločince izdala šele po končani vojni. Belogardisti so se pretvarjali in so spraševali, kam je le odšla družina. Ker pa je po tleh ostalo še nekaj krvi, so ljudje dejali, da so pri Valantičevih klali zajca. Žena se ni upala izdati zločincev in je samo odgovarjala, da Valantičevi niso nikamor odpotovali in tudi zajca niso klali.

Med vojno pa je žena umrla in zato zločinci še sedaj niso znani.

Hčerka Vida je med borbo tudi umrla in sedaj je ostala njihova hiša zapuščena. Lojzek Valantič je danes pokopan na šmihelskem pokopališču.

Ta hiša, kjer se je zgodil tako velik zločin, stoji blizu naše šole.

"SE BODO ŠE VRNILI?"

Minilo je že sedemindvajset let, odkar je postala Jugoslavija svobodna. Tudi moji starši so preživeli tista strašna leta, ko so po našem ozemlju divjali boji. Sovražniki so naše ljudi pobijali kar brez vzroka. Mama mi je o podobnih dogodkih večkrat pripovedovala, med njimi tudi tega:

"Bilo je jesensko popoldne 1942. leta v vasi Vrh pri Ljubnu. S sestro in prijateljicami sem se vračala iz šole domov. Nismo še bile v vasi, ko zaslišimo divje krike. Spreletelo nas je. Vedele smo, da so v vasi Italijani. Pohitele smo. Res so bili. Vas je bila polna italijanske vojske. Vsi vaščani smo bili zbegani. Prestrašeno in sovražno smo gledali na sovražnike. Italijani so hodili po hišah in podili ljudi iz njih. Nekaj so tudi pokradli. Ko smo bili ljudje zbrani, je poveljnik italijanske vojske zavpil: "Moški v zbor!" Vsi smo se ustrašili, kaj bo. Vsi moški, kolikor jih je še bilo v vasi, so bili v zboru. Italijani so starčke odbrali in jih pustili doma, ostale pa so odpeljali v koncentracijsko taborišče na otok Rab, kar smo izvedeli šele kasneje. Po odhodu Italijanov so se ljudje spraševali:

"Ali se bodo sploh vrnili živi domov?"

Bilo je vprašanje, na katerega ni bilo odgovora. Še tisti dan so prišli v vas partizani, ki pa so ves ta prizor gledali s hriba nad vasjo. Ker jih je bilo zelo malo proti italijanski vojski, se niso upali napasti. Vaščani pa smo bili hvaležni, da ni prišlo do spopada, kajti potem bi morali še veliko več pretrpeti.

V vasi je bilo pusto, saj je bilo zelo malo moških, a še ti so bili starčki. Po osvoboditvi so se res interniranci vrnili domov. Bili so živi okostnjaki. Nekaj jih je pomrlo v taborišču, nekaj pa še doma zato, ker so preveč jedli, kar pa njihov slab organizem ni prenesel."

To je bil za mojo mamo eden izmed najbolj groznih dogodkov, kar jih je preživela med NOB.

NENADOMA STA SE ZNAŠLI SREDI BOJA

Bilo je v nedeljo. Lahen vetrič je razgnal oblake in nebo je postalo kristalno jasno. Toplo sonce je izpilo s travnikov poslednjo kapljo jutranje rose in obetäl se je prekrasen pomladanski dan.

Popoldne smo se odločili, da bomo šli k stari mami. Tja so prišli tudi teta, stric in bratranec. Med drugim je stekla beseda tudi o vojni. Teta in stara mama sta že večkrat pripovedovali o svojih dogodivščinah, ko sta pomagali partizanom. Tetino pripovedovanje mi je bilo vedno bolj všeč, kajti takrat je bila ona toliko stara kot jaz in naloge, ki jih je opravljala, bi verjetno lahko opravljal tudi jaz, če bi bila vojna. Zato sem jo zaprosil:

"Teta, pripovedujte kaj o vojnih časih! Vaše dogodivščine so zelo zanimive in bi jih kar naprej poslušal."

Nekaj časa je premišljevala in skomigovala z rameni, a je končno le pristala.

"Prav, vam bom pa povedala o eni mojih najtežjih nalog, kar sem jih opravila."

Vsi smo bili navdušeni in smo nastrpno pričakovali, teta pa je začela pripovedovati:

"Nekoč sta moja sestra in njena prijateljica nesli procej cigaret partizanom pod goro. Poleg tega sta nesli tudi veliko pošte in raznih sporočil za nje. Nenadoma sem opazila belogardiste, ki so prihajali po cesti proti vasi. Vedela sem, da bodo udarili na partizane pod Gorjanci, zato sem sklenila, da jih moram obvestiti. Stekla sem še po prijateljico Rezi in skupaj sva se napotili obvestiti partizane o prihodu belogardistov.

Vso pot sva tekli, da bi še pravočasno prinesli sporočilo. Ko so naju partizani z daljnogledom opazili, so mislili, da imava gotovo kaj važnega, ko tako tečeva. V eni sapi sva povedali, še predno sva prišli do njih: "Pripravite se za napad! Belogardisti so že v Črmošnjicah." Partizani so naju začudeno gledali. Nekdo je še vprašal: "Belogardisti so kje?" Nisva utegnili dati odgovora, kajti po zra-

ku je nenadoma zatulilo in granata je padla nedaleč od nas. Močno je zagrmelo, poleg tega pa še strašno zasmrdelo po smodniku. Z Rezi nisva nič premišljevali, ampak sva na vso moč hitro stekli v zavetje za skalo. Kmalu se je vnel hud boj. Midve nesrečnici sva še vedno čepeli za skalo, mimo naju pa so švigale krogle.

Toda kmalu sva dobili družčino. Trije partizani so nama prinesli ranjenca. Poleg tega so nama izročili veliko ovojev in naročili, naj ga obveževa. Strogo so nama zabičali, da ne sme ostati niti najmanjša ranica, ki bi ne bila obvezana. Potem so se hitro vrnili na položaje. Partizan je bil najhuje ranjen po trupu. Noge in roke je imel le nekoliko opraskane. Za skalo, kjer sva se skrili, je nastala prava pravcata majhna bolnišnica. Z Rezi sva hiteli z obvezovanjem, kolikor sva mogli. Ko sva končali, nama je šinila v glavo misel, da bi ranjenca odnesli nekam na varno. Prijeli sva ga za boleče telo ter ga mukoma odnesli v Podgrad. Na kakšne težave smo naleteli med potjo, se res ne da opisati in povedati. Borci, ki so se med tem časom borili, ko sva midve obvezovali ranjenca, so se nama pozneje lepo zahvalili. Ko sva se pozneje dobili s sestro, mi je povedala, da je opravljala podobno nalogo kot jaz."

Tako je bilo pripovedovanja konec. Temu pa so kot vedno sledila tudi vprašanja o stvareh, ki jih teta ni povedala.

Ne samo ona, tudi drugi otroci so pomagali osvoboditeljem domovine, kolikor so mogli in mislim, da bi mi storili prav tako.

Janez Zupančič, 8.a

PRVO SREČANJE S PARTIZANI

Zgodbo, ki vam jo bom povedal, mi je pripovedoval oče, ki je doma iz Kranja. Tam so bili vsa vojna leta Nemci. O

partizanih je vedel le to, da jih kličejo "banditi".

Neko soboto v pozni jeseni leta 1943 je šel moj oče z neko sorodnico v vas Trstenik nad Kranjem. Star je bil komaj deset let. Ko se je noč bližala koncu, ga je zbudila svetloba in glasovi v sobi. V njej sta bili dve postelji. Na eni je spal moj oče, na drugi pa je zagledal moškega, a soba je bila polna partizanov. Takrat je prvič videl partizane. Naslednje dni ni o partizanih nič spraševal niti govoril. Tudi sorodniki mu jih niso omenjali. Ko se je vrnil v Kranj, ni nikomur vse do konca vojne povedal o srečanju z njimi.

Po vojni je zvedel, da je bil tisti partizan poleg njega znani partizanski komandant Franc Hribarnik, imenovani Svarun, danes upokojeni general JLA.

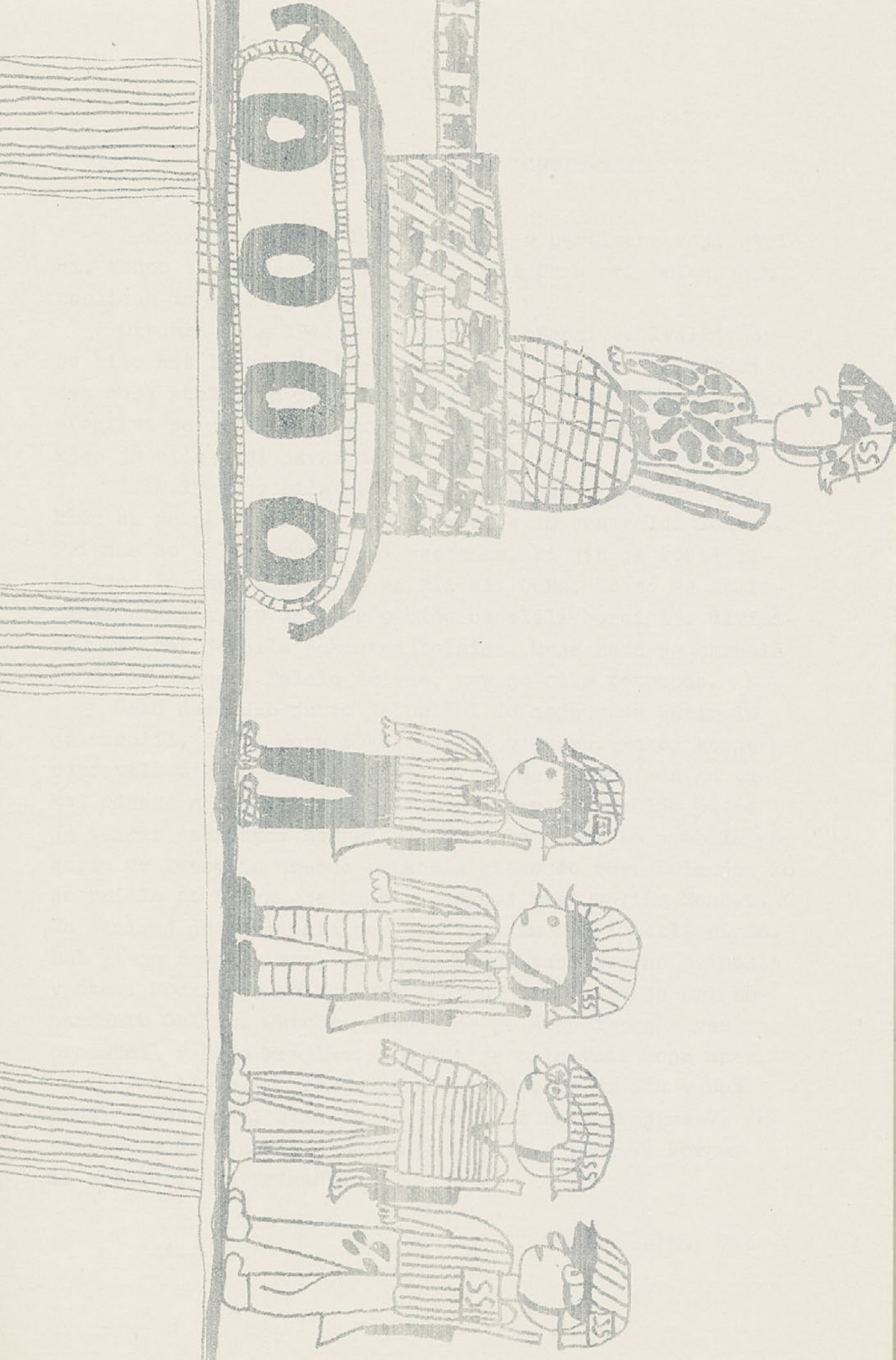
Zoran Sušnik, 7.b

PRVIČ GA JE VIDEL

Moj očka je bil med vojno šolar. Vsak dan je hodil v šolo šest kilometrov daleč.

Bila je zima. Zapadlo je veliko snega. Nekega dne je šel iz šole. Nenadoma je stopil predenj vojak. Bil je partizan. Vprašal je očeta, če je kaj Nemcev v dolini. Očka mu je povedal, da jih ni. Partizan mu je rekel, da ne sme nikomur povedati, da ga je videl. Res ni nikomur povedal, še svoji mami ne.

Ksenija Barbič, 2.b

HIŠA MOJE MAME JE BILA PARTIZANSKA

Sedmega maja leta 1942 so odšli v partizane moji strici. Vedno so se zadrževali okoli vasi Obrh pri Dolenjskih toplicah in bližnji okolici.

Oktobra leta 1942 je bila roška ofenziva. Italijanov je bilo kot listja in trave. V tistem času so ujeli tudi dva moja strica in ju internirali na Rab. Po končani roški ofenzivi se je skupina kurirjev vedno oglašala pri nas, kjer je bila tudi javka do leta 1944.

1.12.1942 je bila moja mama sprejeta v SKOJ. V našo hišo se je naselilo Novomeško okrožje in centralni komite. Pri nas so velikokrat imeli sestanke, ki jih je vodil sekretar. Po partizansko so ga klicali Očka. Ko so se Italijani umaknili, so se v našo hišo naselili borci 15. divizije. Pri nas je bila pokretna bolnica. Moja mama je skrbela za 15 ranjencev. Delala je vse, kar je bilo potrebno.

Neko jesensko jutro je prišel do moje mame kurir in ji naročil, da se mora takoj javiti v štabu. Takoj se je odpravila tja in komandant VDV ji je dal pismo, da ga takoj odnese na Dvor tov. Dularju. V vsem tem okolju pa se je takrat zadrževal sovražnik. Mama se je težko prebila po gozdu do Dvora in srečno prinesla pismo do tov. Dularja. Ko je prišla do njega, je bilo v njegovi hiši veliko Nemcev. Na skrivaj je poklicala tov. Dularja in mu izročila pismo. Dal ji je drugo pismo, ki ga je ravno tako srečno prinesla v štab. Hodila je po skrivnih poteh. Javila se je pri komandantu Oblinu. Oktobra meseca se je štab iz naše vasi premaknil v Belo krajino. Z njimi je bila tudi moja mama.

Srečali so 1. proletarsko brigado, ki je šla v boj proti sovražniku. Mama se je vrnila iz Bele krajine 7. maja 1945 v Črmošnjice. Takrat pa je bil v vasi 7. korpus in artilerijska brigada.

Zvonka Želko, 7.b

MOJ OČKA - KURIR

Naši ljudje so med vojno marsikaj pretrpeli. Ko so k nam vdrli sovražniki, so pobijali ljudi in požigali domove. Veliko ljudi je ostalo brez strehe nad sabo, zato so odhajali v partizane in se spoprijeli s sovražniki. Ti so vračali milo za drago. Tudi moj oče je odšel v partizane, ko mu je bilo petnajst let.

Bilo je leta 1942. Moj oče je pasel ovce in piskal na svojo piščal. Kar za sabo zasliši šušljanje. Ozrl se je in zagledal mladega kurirja. Tiho je stokal. Bil je ranjen v nogo. Oče je stekel k njemu in ga skoraj nezvestnega odnesel domov. Tam mu je očetova mama zavezala rane in mu dala hrane. Ker je kurir prosil očeta, da bi on nesel pošto do komandanta Prekmurskega bataljona, se je oče takoj pripravil. Mladi partizanski kurir mu je dal še pištolo, ki jo je imel za srajco.

Čez nekaj trenutkov je bil očka že na poti. Hodil je počasi, ker je vedel, da ima pred sabo še dolgo pot. Naletel je na mnoge ovire, a je vse premagal. Na poti je srečal dva Nemca, ki sta se mirno sprehajala. Ker sta stala na mostu čez reko, ju je moral ubiti, da je lahko prišel suh na drugo stran. Čez sedem ur je prispel na cilj ves izmučen. Važno pošto je oddal komandantu in sklenil, da ostane pri njih.

Partizanski kurir je po dveh tednih okreval in lahko je odšel v akcijo. Z mojim očetom sta postala velika prijatelja. Skupaj sta delila veselje in žalost. Tako bi ostalo do konca vojne, če ne bi očeta ujeli Nemci in ga odpeljali v taborišče.

Jožko Bajc, 7.b

MLADI SKOJEVCI

Moja mama mi je pripovedovala, kako je bilo v času NOB, ko

so mladinci organizirali razne akcije in pomagali beguncem.

V začetku italijanske ofenzive, leta 1942, so bili moja mama, Bratkovič Rezika, Gričar Ana, Gornjovrh Jernej in drugi mladinci iz vasi člani SKOJ-a. Imeli so nalogo, da skrijejo partizane, ki so se po čemerjavcih skryli po Gorjancih. Skrivališče so določili v gospodarski hiši, ga je vedela le moja stara mama. V hiši moje babice so kuhali hrano, obveščevali skrite begunce o novicah in jih obnem božrili. Nekateri so hoteli pobegniti in se predati Italijanom, vendar so vse ujeli in jih odpeljali nazaj v taborišča.

Po dolgem čakanju so begunci le srečno odšli na svoje domove.

Mladinska organizacija je opravila še druga dela. Razpili so skrivališče, v katerega so se zatekali vsi vabčani, pomagali so mladim pionirjem opravljati težje naloge in z raznimi majhnimi akcijami pomagali do osvoboditve Jugoslavije.

Marta Petrov, 7.b

MLADINCI V BOJU

Moj oče je bil star 15 let, ko so prišli okupatorji. Živel je v Ljubljani. Bil je dijak tedanjega 5. razreda gimnazije.

Znano je, da je prav Ljubljana nudila italijanskemu okupatorju že takoj v začetku močan odpor, v katerem so imeli pomembno vlogo tudi dijaki. Še posebej so bili ti mladinci spretni pri trošenju letakov in pisanju parol po zidovih.

Oče je bil član ene takih skupin že od poletja 1941. Razen že opisanih akcij je imela njegova skupina še posebne naloge in sicer vzdrževanje stikov s političnimi organizacijami v tedanjih ljubljanskih zaporih. Oče je namreč stanoval prav nasproti jetniške zgradbe, med prvimi zaporniki pa je bil tudi njegov brat.

Okupatorji so se trudili, da bi zajezili mladinsko gibanje. Najprej so dijake izključevali iz šol, ko pa tudi to ni pomagalo, so jih spomladi in poleti 1942 masovno odgnali v Italijo.

Oče je bil po rasti in po izgledu šibak in se je kot tak spretno izognil internaciji. Njegovo delo v odporu je bilo zato v nadaljnjem obdobju obsežnejše in težavnejše. Tedaj pa so se v gibanje vključile tudi mladinke, ki niso bile nič manj hrabre in iznajdljive od svojih tovarišev.

Sandi Keržan, 5.a

PARTIZANSKI SESTANEK NA BRODU

V poznem pomladanskem večeru leta 1943 je prišlo na Brod nekaj partizanov. Z njimi sta prišli tudi partizanki Angela Ocepkova in Mara Rupena-Osolnik. V vasi so se že večkrat oglasile partizanske patrulje pri Valentinčičevih in Gačnikovih. Tokrat so prišli z namenom, da skličejo vaški sestanek.

Pogovorili so se s hčermi in sinovi obeh družin, da so se jim pridružili. Razdelili so se v tri skupine in tiho šli po vasi klicat ljudi na sestanek. To je bilo treba storiti zelo previdno, kajti na griču pred vasjo je stal nemški bunker. Če so v vasi pričeli lajati psi, so iz njega takoj pričeli streljati in so večkrat povzročili predej škode. Nekateri ljudje so bili zelo prestrašeni, ko so jih budili iz spanja. Nekaj se jih je tudi izgovarjalo, ker so se bali. Sestanek je bil sredi vasi. Partizani so se razšli po vasi, da bi stražili, partizanke pa so ljudi seznanile z delom OF. Razložile so ljudem, kako naj pomagajo partizanom in škodujejo okupatorju. Mladinci so dobili nalogo, naj prenesejo zbrani material do partizanov.

Miloš Princ, 7.a

MALO JE MANJKALO, DA MI NISO UBILI OČKA

Bilo je leta 1942 v Radovici pri Metliki v Beli krajini v začetku meseca decembra.

Moj očka je kljub pozni jeseni zjutraj odgnal živino na pašo. Ob pol osmih so ga poklicali domači domov. S strahom se je vračal. Okoli osmih je prišel domov, kjer so mu povedali, da so partizani naročili, naj bodo vsi ljudje iz vasi doma, ker se bo še isti dan vnela bitka pod vasjo med njimi in Italijani. Kmalu se je začela ostra borba. Topovske kroglice so grmele sem in tja, puške so pokale, da je rezalo skozi ušesa. Bitka je trajala do poldneva, nato se je razlegla po vasi in okolici smrtna tišina. Ljudje so oprezno kukali iz kleti. Iz nobenega dimnika se ni kadilo; lačni otroci so stopili na plano, da bi si iz hiše vzeli košček kruha, da si z njim potešijo lačne želodčke. Zagledali so Italijane, kako se previdno plazijo ob zidovih, s puškami, pripravljenimi za strel. Za njimi je hodila nova skupina vojakov, ki je pobirala moške iz hiš. Tako so pobrali tudi mojega starega očka.

Stara mama in moj očka sta se okoli druge ure popoldan v skrbeh, kje je stari očka, odpravila proti koncu vasi. Ljudje, ki so stanovali ob cerkvi, so jima povedali, da so dečki, redki možje srednjih let in starčki v cerkvi. Pri cerkvenih vratih je stal na videz zelo inteligenčen oficir. Mojega očka, ki je bil star 13 let, je porinil na levo, kjer so stali talci. Pri tem se je razjokal; bilo mu je hudo, da ima prav on najvišji čin in mora tako izvrševati to kruto dejanje. Očka je stopil v cerkev, kjer je bil tudi stari očka. Ljudje so z balkona v cerkvi stezali vrtove, da bi videli skozi okna, koliko je mrtvih italijanskih vojakov, kajti partizani so se s svojimi umaknili na Hrvaško zaradi velike premoči. Ubitih Italijanov je bilo šest. Italijanski vojaki so pretepali ljudi z biči in puškinimi kopiti. Prišel je tudi mlad oficir, ki je dal zaprtim nekaj upanja. Dejal je, da bo uporabil vse svoje sile pri vrhovnem poveljstvu, da izprosi zanje življenje, ker ve,

da niso bili oboroženi. Ta oficir je bil po rodu Slovenec.

Znočilo se je. Zaprti starci, možje srednjih let in dečki pa so strahoma čakali, kaj bo. Tedaj odpre vrata neka stara ženička in vpraša: "Kaj ste še živi?" Ljudje iz vasi, večinoma ženske in otroci, si niso upali odpreti vrat, ker so se bali, da so jih v cerkvi postrelili. Ker je bila noč, se se Italijani umaknili v bližnjo postojanko v Metliko, starejši in dečki pa so se po njihovem odhodu razkropili domov.

Zaspati niso mogli, zato so se v gručah pogovarjali, kako so vsaj zaenkrat odnesli zdravo kožo.

Marjeta Janžekovič, 7.a

VSAKA KROGLA NI ZADELA

Leta 1942 so Italijani zasedli grad Otočec. Takrat je bilo v dolini Krke že precej razširjeno narodnoosvobodilno gibanje. Stric, brat mojega očeta, je bil takrat povezan z narodnoosvobodilno borbo in je večkrat prenašal zaupno pošto iz levega na desni breg Krke. Organizator tega delovanja je bil takratni šef rudniškega obrata Otočec, ing. Žnidaršič.

Italijani so svojo posadko redno oskrbovali s hrano in strelivom iz skladišča, ki so ga imeli v Novem mestu. Zato so tedensko organizirali pohode večjih enot iz Novega mesta v Otočec z oboroženim spremstvom, ker so se zavedali, da jih bodo med potjo napadli partizani. To se je dogajalo večkrat.

V sredini meseca junija leta 1942 pa je moj stric hotel s čolnom zopet prenesti pošto iz takratnega Šentpetra v rudnik Otočec. Odrinil je z levega na desni breg brez posebnih skrbi. Ko je prišel na sredo reke Krke, so se na njegov čoln vsule krogle iz mitraljezov in pušk iz italijanske kolone. Stric takega napada sploh ni pričakoval, saj je bilo v vasi takrat mirno in brez okupatorskih vojakov. Ob prvih streljih se je vlegel v čoln in miroval. Streljanje je trajalo naj-

manj dvajset minut. Moj oče je vse to opazoval. Mislil je že, da je z bratom vse končano. Ko je čoln zaneslo k desnemu bregu /takrat je namreč pihljal južni veter/, se je stric pognal iz čolna v bližnjo pšenico in se vanjo skril. Italijani so prenehali streljati že prej, ker so mislili, da je stric že mrtev in da se bo čoln kmalu potopil.

Tako so slabi italijanski strelci omogočili stricu, da je brez vsakih posledic prišel na desni breg Krke.

Andreja Gričar, 7.a

PREKO BODEČE ŽICE - ZDRAVILA ZA PARTIZANE

Dolgo sem spraševal starše, če so kaj naredili v NOB. Nisem imel uspeha in tako sem začel spraševati staro mamo. Ta stanuje v Ljubljani in ji je ime Ljudmila Bizjan.

Med vojno je bila moja stara mama na kmetiji. Vsak dan je prevažala mleko v Ljubljano svojim strankam. Ko je prvič pripeljala mleko, je prišla do gostilne "Pri Figovcu" v Ljubljani. Tam je bil krčmar na strani partizanov. Imel je nekaj zdravil in ovojev za nje. Te ovoje in zdravila je stara mama prenašala iz Ljubljane v posodah z dvojnim dnom. Pri prehodu skozi bodečo žico ni imela težav, ker je imela prepustnico. Velikokrat je to delala za partizane. Bilo pa je hudo to, ko še ni poznala partizanov. Prišli so neki vojaki v njihovo hišo in se kar vsedli. Stara mama je dajala na mizo, ker je mislila, da so partizani, domači pa so jo grdo gledali. Šele po odhodu Nemcev je zvedela, kaj je naredila. Od takrat se je odločila, da bo tudi sama šla k partizanom, toda ni ji uspelo. Ker ni mogla biti na bojišču, je pomagala partizanom s svojimi zvijačami.

Tega dogodka, kako je prevažala zdravila, se rada spominja, le včasih jo malo pretrese. Več od nje nisem mogel spraviti, ker je rekla, da se ne spomni.

Toni Valentič, 7.b

MOJA BABICA JE MNOGO PRETRPELA

Med vojno je bila moja mamica še otrok, zato se iz tistih hudih časov ne spominja vseh podrobnosti. Pripovedovala mi je, koliko hudega so morali prestati. Njej sami je ostal v spominu 1. november 1944, ko je na njen dom prišel gestapo, preiskal stanovanje, na koncu pa odpeljal njeno mamo. Čeprav to ni bilo prvič /njeno mater so zaprli pred tem že belogardisti/, ji je ta aretacija ostala najbolj v spominu. Gestapo je staro mamo zaprl v temnico, jo mučil - ravnal z njo nečloveško, ker je hotel od nje izsiliti razne informacije.

Njena sodelavka, ki so jo zaprli pred staro mamo, ni prestala mučenja in je izdala staro mamo. Gestapo je vedel za vse njeno delo. Bila je glavna obveščevalka novomeškega rajona, zato je hotel izvedeti še za njene druge sodelavce in dobiti od nje razne druge podatke. Zaprli so tudi starega očeta. Stari mami so grozili, da bodo odpeljali njena otroka - mamico in teto, istočasno pa jo do nezvesti mučili. Ves zimski čas je morala sama, brez odeje, ležati na slami in betonu, brez vsake vesti o domu. Šele ko je hudo zbolela, so ji na zahtevo zdravnika dali odejo. Vse strahote in mučenje je niso pripravile do tega, da bi Nemcem kar koli izdala.

Prvo vest o domu in družini je dobila v mesecu aprilu. Takrat so tudi dovolili, da so ji od doma prinesli perilo in hrano. Ves ta čas sta bili mamica in teta sami doma. V stanovanje so se priselili belogardistični begunci iz sosednjih vasi. Tudi njiju, čeprav sta bili še majhni, ni pustil gestapo pri miru. Sprva s sladkimi besedami in obljubami, nato z grožnjami, je hotel od njiju izvedeti kaj o delu njihove mame. Mamica pa je bila izključena iz šole.

To gorje se je končalo šele z osvoboditvijo. Staro mamo so izpustili šele partizani, ker gestapo ni imel več časa, da bi jo kot talko odpeljal s seboj. Nagli prihod osvoboditeljev je preprečil njihov namen.

Vsa bolna in izmučena je morala takoj v bolniško posteljo in ni mogla sodelovati pri rajanju in radosti osvobodjenih meščanov.

Doris Adamčič, 7.b

NOČ GROZE

Vojna je tekla že drugo leto. Okupator je zasedel utrjeno postojanko Tabor. Od tu je imel lep razgled na vse strani Potoške doline. Vedno pa je bila najbolj opazovana vas Travnik. Iz te vasi je bilo veliko fantov in mož pri partizanih, le da Italijani tega niso mogli do potankosti odkriti. Zato so pripravili kruto maščevanje.

31. julija 1942. leta - dan se je naglo nagibal k popoldnevu. Vas so neopazno obkolili italijanski vojaki. Najbolj kruti pa so pobirali po vasi moške in jih odpeljali na morišče. V vasi je zavladal preplah in le redko katera hiša ni bila prizadeta. Popoldne se je v pričakovanju groze naglo spreminjalo v mrak. Tedaj je vas preletelo še nekaj "štorkelj". K nočnemu počitku so se spravili le otroci. Ko je ovila vas že trdna tema, so se razlegli po vasi nejasni kliki. Vmes je bilo slišati italijanska povelja. Nenađoma je zagorelo na treh straneh vasi. Ker so bile strehe pokrite s slamo in škodlami, se je ogenj naglo širil na vse strani. Ljudi je prevzela panika. Mnogi so pozabili odpreti živino in kokoši in tako jim je popolnoma vse do tal pogorelo. Ostala jim je le obleka, ki so jo nosili na sebi. Pred ognjem so se ljudje umikali v najbližje gozdove. Od tu so nemo, brez moči opazovali strahoten požar. Vas s 150 hišami je gorela kot baklja. Le nekatere hiše na robu vasi niso pogorele, ker je tako hotel veter, ki je pihal z vzhoda. Noč groze je počasi minevala. Jutro je nudilo nepopisno žalostno sliko na pogorišča, iz katerih se je še vedno kadilo.

Počasi so se zgrinjali ljudje v vas in tavalili kot izgubljene ovce okoli pogorišč. Ponoči pa so odjeknili tudi streli, ki so pretrgali nit življenja 18 možem.

Danes je ta vas že skoraj obnovljena, vendar so še tu in tam razvaline, ki jih ni imel kdo obnoviti. V spomin na ta dogodek bo letos prav v tem kraju velika slovesnost.

Sonja Povh, 8.b

KLJUČ IN ITALIJANI

Sedela sem ob oknu in z zanimanjem poslušala pripoved prijateljčine stare mame - Bajuk Stanke. S svojo edinko je stanovala sredi vasi, ki se imenuje Božakovo. Med NOB sta pomagali partizanom, med katerimi je bil tudi Stankin mož. Večkrat so prišli k njima partizani poizvedovat po Nemcih in ob mrzlih zimskih večerih sedet na peč. Mnogokrat pa so dobili tudi za pod zob in za zimo nogavic, rokavic in ti-tovk, ki sta jih sami delali.

Spomladi 23. marca pa so prišli k njima Italijani. Stanka je bila v hiši in se ni dosti zmenila za lajanje psov. Ko pa je le šla pogledat, kaj je, je videla pred vhodom v klet Italijane, ki so hoteli na vsak način v klet, kjer je bilo vino in poljski pridelki. Stekla je k njim in jih jela prositi, naj ji ne razbijejo vrat. Obljubila jim je, da jim takoj prinese ključ. Stanka se je bila bala, da ji Italijani razbijejo vrata, potem pa ne bi mogla dobiti druge novih, sosedje pa bi ji vse odnesli in pokradli. Ko se je čez čas vrnila Stanka ~~vaa~~ upehana od iskanja s ključem v roki in prestrašena, ga je izročila komandantu skupine. Ta je odprl vrata kleti in vsi so kriče stopili vanjo. Le komandant, suh in velik mož, rjave polti, je stopil na prag in zavpil nekaj po italijansko tovarišem. Ti so nehali piti in razgrajati ter se molče pobrali iz kleti. Mož temne polti pa je klet preiskal in ker ni našel nič sumljivega,

jo je zaklenil in vrnil ključ prestrašeni Stanki. Ta se mu je zahvalila in brž odhitela v hišo, da se morda ne bi oni premislil. K njima so prišli še večkrat, preiskali hišo, klet, hlev in ker niso našli nič sumljivega in nobenega sledu, da bi bili tu partizani, zopet odšli. Ko so odhajali, se je Stanka vedno oddahnila, da niso ničesar našli, saj je imela v sobi skrito blago za titovke in letake. Še najbolj vesela pa je bila takrat, ko so k njej prišli partizani in jim je lahko postregla z jedačo in pijačo. Prijateljičina mama je bila takrat še majhna in se ne spominja vsega tega.

Tako so minila vsa štiri leta vojne pri Bajukovih na Božakovem.

Ladica Slak, 7.b

MOJ OČKA JE BIL MED TALCI

Bilo je v jeseni meseca oktobra 1943. Tega leta je kapitulirala Italija.

V Črneči vasi, šest km od Kostanjevice na Krki, so zgodaj zjutraj počivali partizani Gubčeve brigade. Stražarji so opazili, da se vasi bliža nemška ofenziva. Opozorili so borce Gubčeve brigade, ki so se brez boja pričeli umikati v gozd. Bili so obkoljeni in niso imeli druge izbire. Ko so prišli Nemci v vas, so pobrali vse može. Partizane, ki so jih ujeli, so odpeljali v Krakovski gozd. Tam so jih postrelili približno 20. Ostale može, ki so bili iz vasi, so imeli za talce. Izjavili so, ako poči samo strel, pobijejo vse talce. Dva dni so bili talci zaprti na dvorišču Stipaničevih. Bili so lačni, saj niso ta dva dneva ničesar použili. Nemška ofenziva je medtem nadaljevala pot, da bi izsledila partizane. Domačinov ni smel nihče obiskati ali jim kaj prinese. Vsak dostop drugih ljudi je bil prepovedan. Bili so zastraženi in je bil vsak poskus pobega brezupen. Po dveh dneh so Nemci izpustili vse mladoletnike in može, starejše od šestdeset let. Ostale so odpeljali v taborišča in v in-

ternacijo. Med talci je bil tudi moj očka, ki pa je bil izpuščen, saj je bil mladoletnik.

Po nekaj dneh so Nemci odšli in pustili za seboj le kup razvalin in požganih domov ter ranjenih domačinov. Ostali so le otroci in matere, katerim so Nemci pobrali može in očete.

Brigita Zevnik, 7.b

SKORAJ BI JO UBILI

Kot povsod na Dolenjskem je tudi v Šmarjeti odšlo mnogo moških v partizane, še preden so Italijani kapitulirali. Doma so ostali le starejši moški in aktivisti, ki pa so z vsemi močmi pomagali partizanom.

Tako se je nekega poletnega dne leta 1942, ko so ljudje najmanj pričakovali, kot blisk raznesla vest, da prihajajo po poti iz Bele cerkve proti Šmarjeti Italijani in belogardisti. Vsi vaščani so se prestrašili in začeli bežati proti Gorenji vasi, ko so se zaslišali streli. Med drugimi je odšel tudi mamin oče, stara mama pa je ostala s šestimi otroki doma, saj bi jo tako ali tako ujeli ali pa na begu ustrelili, ker je imela hčerko v naročju, sin pa je komaj shodil. Italijani so streljali po bežečih, ki so tekli po njivah.

Ker stoji naša hiša na razpotju cest, so pridivjali k njej. Nekaj moških se je odcepilo od glavnine in staro mamo z vsemi otroki so nagnali za hišo. Tu so jo vpraševali, kam je šel njen mož in kje je sosed, ki je bil aktivist. Ker je na vsa vprašanja odgovorila, da ne ve, je nameril eden od njih puško nanjo in bi tudi ustrelil, da se je ni nekdo usmilil in ga pregovoril, naj jo pusti pri miru, češ koliko otrok ima. Odšli so dalje za partizani in drugimi.

Šele na koncu vojne se je lahko vsa družina oddahnila. Še bolj pa so bili veseli, ko se je vrnila teta, ki so jo odgnali v Nemčijo v taborišče.

Slavko Potočar, 7.a

MEŽAN

VILMA

5.00

OBSTRELJEVANJE VASI

Na Primorskem v Baški grapi leži vasica Kneža. Ta je rojstna vas moje matere. Vasica šteje okrog sto hiš in je obdana s strmimi hribi. Še sedaj so tam razvaline vojašnic, ki so jih Italijani zgradili v začetku NOB. V bližnji vojašnic so postavili bunkerje, da bi bili bolj varni.

V začetku NOB še ni bilo v bližnjih gozdovih veliko partizanov. Njihovo število pa se je po uspehih v drugih krajih naglo večalo. Večkrat so partizani obstreljevali vojašnice ter prestrašili Italijane, da so zbežali v bližnji železniški predor.

Neke pomladanske noči leta 1943 pa niso obstreljevali vojašnic samo z mitraljezi, temveč tudi s topovi. Ker je bila noč temna in partizani niso dobro videli cilja, so bombe padale v vas. Mojo mater in njene starše so iz sna zbudile hude eksplozije. Moj ded je takoj uganil, da partizani napadajo Italijane. Granate so padale okrog hiše in razbile vse šipe. Po srečnem naključju nobena ni padla na hišo. Noč je bila zelo dolga in komaj so čakali jutra. Zgodaj zjutraj so prišli v vas Italijani in posmehljivo govorili, da so jim to napravili partizani.

Partizani so Italijane napadli še dvakrat, a takrat niso več zgrešili cilja. Italijani so se zaradi napadov partizanov hudo maščevali nad ljudmi.

O življenju^v teh težkih dneh so v Baški grapi posneli tudi prvi slovenski film Na svoji zemlji.

Milan Bukvič, 7.b

IZGUBIL JE DVA BRATA

Dogodek, ki ga bom opisal, se je zgodil leta 1942 med vasmi Drašiči, Vinomer in Slamna vas.

Italijanska ofenziva je bila skupaj z ustaško vojsko na območju vasi Drašiči in hotela prodreti v Belo krajino. Partizani so bili v okolici Slamne vasi. Začeli so se jim upirati in se junaško boriti. Nenadoma pa so Italijani zagledali skupino partizanov z mitraljezom. Takoj so vrgli tri mine. Toda zgrešili so jih. Otroci iz vasi so se igrali na travniku. Med njimi je bil tudi moj oče. Ker je pri igri ravno lovil, so se vsi oddaljevali od njega. Takrat pa so padle tiste tri mine. Oče se je zelo prestrašil ter tekel domov. Ker sta bila tam tudi dva njegova brata, so se zelo ustrašili, ker ju dolgo ni bilo. Nenadoma se je pred vrati pokazal hudo ranjen mlajši brat Jože. Takoj so ga odpeljali v novomeško bolnišnico. Minilo je že nekaj časa, toda drugega brata še ni bilo. Začeli so ga iskati. Našli so ga v bližnjem grmu - mrtvega. Odpeljali so ga domov. Vse je bilo žalostno zaradi mrtvega brata. Ko so ga že pokopali, je čez tri dni prispel stric z žalostno novico.

V novomeški bolnišnici je zaradi pomanjkanja zdravil umrl še drugi brat - Srečko. Še danes nihče ne ve, kje je pokopan.

Boris Nemanič, 7.a

STARA MAMA MI JE PRIPOVEDOVALA

Neke nedelje sem bila pri stari mami in mi je povedala naslednjo zgodbo:

"Leta 1941 sta prišla dva partizana v našo vas in prosila kruha. A nismo ga imeli in tudi dati se jim ga nismo upali, ker smo se bali belogardistov, ki so nas za vsako malenkost preganjali. Bilo pa nam je zelo težko, ker jim nismo mogli pomagati. Ko niso belogardisti več tako preganjali za vsako malenkost, sem jim nosila hrano proti Hrušici, Podgradu in Poljani. Včasih sva hodili dve skupaj, največkrat pa sem šla sama. Partizanom sem nosila hrano, cigarete

in razna zdravila. Vedno so me lepo sprejeli, ker so vedeli, da nisem praznih rok. Imela sem veliko srečo, enkrat pa so me ujeli belogardisti. Kmalu bi me ustrelili, če me ne bi rešila žena nekega belogardista. Tej ženi sem včasih pomagala, ko je nosila možu hrano in je pri nas prespala.

Najhuje pa je bilo takrat, ko^{so} mi ubili sina Jožeta. Največja bolečina v mojem življenju je bila, ko sem šla iskat mrtvega sina.

To so bila leta groze in obupa, zato se jih nerada spominjam.

Imela sem štiri sinove v partizanih. Eden je ostal tam, trije pa so se srečno vrnili."

Stara mama bi mi lahko še več povedala, a te spomine nerada obuja.

Vika Knafeljc, 7.c

UMIK IZ ČRNOMLJA JESENI 1944

Nekoč sem vprašal mamo, ali se česa spominja iz partizanskih let, ona pa mi je povedala naslednji dogodek.

"Bilo je v jeseni 1944, ko se je po mestu raznesla novica, da se Črnomlju približujejo močni oddelki nemške vojske in domobrancev, ki se jim partizani ne bi mogli zoperstaviti brez večjih izgub, zato je komanda partizanske vojske v Črnomlju odredila, da se partizani umaknejo s tega območja. Skupno s partizanskimi borci so se umaknili iz mesta tudi nekateri civilisti, med njimi tudi mi, ker je bila moja mama znana aktivistka OF, ki bi jo belogardisti zelo radi ujeli. Spominjam se, da so v našo hišo prihajali pomembni politični in kulturni partizanski delavci, kot so bili tovariš Lubej, France Bevk, Božidar Jakac in drugi.

Ker sem bila takrat še majhna in je bila pred nami dolga pot, sem si najnujnejše stvari spravila v svoj mali nahrbtnik in s težkim srcem zapustila svoj dom. Pomikali smo

se proti hrvaški strani, preko Tanče gore in Poljanske doline. Z nami so šli tudi partizanski ranjenci, ki so^{se} umaknili iz belokranjskih bolnišnic. Vozili so se na slami na vozovih, pokriti pa so bili le s tanko odejo. Med njimi je bilo tudi nekaj težkih ranjencev, ki so le s težavo prenašali vožnjo po kotanjastih cestah. Počasi smo prispeli do Kolpe, kjer smo se z brodom prepeljali na hrvaško stran v vas Blaževci. Tu smo našli prenočišče v nekem skednju in vsi utrujeni zaspali. Naslednji dan so nam sporočili, da je nemški prodor ustavljen, zato smo se vrnili v Stari trg, kjer smo ostali nekaj dni, potem pa smo se vsi srečni vrnili v Črnomelj."

Pajo Car, 7.b

NA NJEM SE ŠE POZNAJO SLEDOVI VOJNE

Stric mi večkrat pripoveduje zgodbe, ki jih je doživel med NOB. Bil je borec I. čete VDV. Kot borec te brigade je bil tudi ujet.

Bilo je 23. marca 1944. leta. Četa se je odpravljala na Štajersko. Odhod je bil določen iz Dolenjskih Toplic. Od tu so odšli v Trebnje. Tja so prispeli okrog poldan. Po plakatih so izvedeli, da bo popoldan velik miting za vse partizane. Vse je bilo pripravljeno za slavlje. Nenađoma so miting prekinili Nemci in domobranci. Poklicala jih je neka ženska, ki je odšla ponje v Novo mesto. S tanki so začeli streljati po partizanih. Ti so se umaknili. Pri tem jih je nekaj padlo, mojega strica pa so ujeli.

Nemci so ga pošiljali iz zapor v zapor. Bil je tudi v Begunjah. Od tu pa so ga prepeljali v Avstrijo. Ostal je v taborišču v Linzu. Pod zemljo je delal enajst mesecev, to je do konca vojne. Še danes se na njem poznajo težki dnevi, prebiti v taborišču.

Damjan Gazvodar, 6.c

NUJNI LASJE SO JO REŠILI

Mamica je bila rojena v Rašici in je tam tudi živela z mamom, očetom, brati in sestrami. Pri hiši jih je bilo deset, zato so se težko preživljali. Mamica je bila takrat stara osem let. Bila je najmlajša.

Tistega lepega pomladanskega jutra je mami vstala zgodaj. Zaslutela je, da nekdo prihaja v vas. Naenkrat je zaslišala avione, ki so krožili nad vasjo. Oče je pospravljajal pred hišo, stara mama pa je pripravljala zajtrk. Moja mamica je imela dolge lase, zato je tistega jutra venomer prosila mamo, naj ji splete kite. Ta pa je odlašala in ji prigo-varjala, naj ne bo sitna. Toda mamica je bila neučakana, zato je stopila k mami v kuhinjo in jo privlekla za rokav iz nje.

Takrat pa je nekaj treščilo. Prav v tistem trenutku, ko je stara mama zapustila kuhinjo, so vrgli nasprotniki bombo nanjo. Tistega jutra pa se je zgodilo še nekaj strašnega. Domobranci so odpeljali starega očeta v taborišče, kjer je čez leto dni zaradi velikega pomanjkanja umrl.

Nataša Rozman, 7.c

KURIR MIRKO ŠE VEDNO LJUBI GOZD

Bratranec mojega starega očeta je bil tri leta kurir. Ker ga moja stara mama dobro pozna, mi je pripovedovala o njem.

Bil je otrok številne družine, zato so starejši bratje še mladi odhajali na dnino na bogatejše kmetije v Dolenji vasi. Imeli so skromno hišo v vasi Ravne pri Grčaricah. Pogosto so zahajali k njim partizani, zlasti še v mrzlih zimskih nočeh, da so se ogreli pri topli peči. Vsakič jim je teta dala velik lonec krompirja, saj drugega ni imela.

Trinajstletni Mirko je zelo občudoval partizane. Nekega večera so ti v njihovi hiši prespali. Mirku so zaupali in ga postavili na stražarja. Povedal jim je, da bi rad postal partizan, zato so mu obljubili, da ga bodo drugič vzeli s seboj. Mami o tem ni nič povedal.

Partizani so obljubo res izpolnili. Ko je mama slišala, da ji bodo odpeljali Mirka, je bridko zajokala. A Mirko ni hotel ostati doma. Noči in gozda se ni bal, saj je bil njegov oče gozdni delavec. Odšel je s partizani in vzela ga je noč. Bilo je leto 1943.

Mati je še bolj nestrpno čakala partižanskih obiskov in novic o svojem Mirku. Njega ni bilo domov celi dve leti. Nekega večera pa je kurir Mirko presenetil svojo mater z obiskom. Pripovedoval ji je, kje je hodil in koliko lepih krajev je že videl. Povedal ji je, da ga povsod spremlja sreča. Same vesele novice ji je povedal, nič žalostnega, čeprav je vedel, da njegova dva brata nista več živa. Zgodaj zjutraj se je vrnil v gozd, meseca maja 1945. leta pa je prišel domov. Dobil je več odlikovanj.

Gozd ga je še vedno vabil. Šel je v gozdarsko šolo v Idrijo, jo končal in postal gozdni nadzornik. Zdaj živi v Ribnici in ima dva sina, ki pa imata lepšo mladost, kot jo je imel on.

Robi Bartol, 6.c

ŠE DOSTOJNO POKOPATI JIH NISO SMELI

Ko se je začela vojna, je bila moja mamica majhna deklica. S starši je živel v Podbrezjah pri Kranju. Čeprav je že davno tega, se še vedno spominja mladega partizana, ki je padel v tisti vasi. Bilo je takole:

Vaški otroci so pasli govedo bližnjega bogataša. K njim so večkrat prišli partizani. Prinesli so jim knjižice, v katerih so bile natiskane partizanske pesmi. Otroci so jih,

skrite pod obleko, odnesli domov.

Nekega dne so prišli v vas partizani. Bili so utrujeni in lačni. Ljudje so jim dali obleko in hrano. Na kozolcu pa so prenočevali. Zgodaj zjutraj so pritekli pastirji in povedali, da gredo Nemci. Partizani so skušali zbežati, vendar za umik ni bilo več časa. Spopadli so se z Nemci in se srečno prebili. V vasi je ostal le mlad partizan, ki je bil med bojem ranjen v nogo. Zavlekel se je v star in zapuščen mlin. Čakal je, da boj preneha. Po neuspelem boju so fašisti preiskali vse hiše. V mlinu so našli ranjenca. Znesli so se nad njim. Mučili so ga in nazadnje ustrelili. Vaščani so ga hoteli pokopati na vaškem pokopališču. Prinesli so cvetje in sveče. Nemci pa so vaščane razgnali. Nato so za pokopališčem izkopali jamo in vanjo zakopali mladega partizana. Vse to pa so videli otroci. Naskrivaj so prinesli cvetje in svečke. Z njimi so okrasili partizanov grob.

Lea Cvitkovič, 5.c

MAMICA NA STRAŽI

To se je zgodilo v jeseni leta 1943 v Selah pri Šentjerneju.

Bilo je proti večeru. Kar v trenutku je nekaj potrkalo na vrata. Mamica in ostali so se zelo prestrašili, a odpreti so morali. Partizani so rekli: "Vi nam boste dali kuhinjo in eno sobo, v eni pa boste spali vi." Mamica se je takrat pisala še Rangus.

Rangusovi so jim radi ustregli.

Trinajst jih je spaló v eni sobi. Partizani so v kuhinji kuhali, v sobi pa so tiskali letake in imeli telefon. Moja mamica je bila na straži. Ni se ganila z mesta, ki so ji ga določili. Kar naenkrat zagleda v daljavi eno uro in pol stran celo kolono Nemcev. Mamica pobere šila in kopita

in začne teči proti domu. To, kar je videla, je hitro sporočila partizanom. Ti so začeli hitro pobirati orožje. Postavili so se v vrsto in odkorakali. Rangusovi so začeli hitro pospravljati. Zažgali so letake in odnesli slamo. Mamiča je ravno čistila po tleh, ko so Nemci prišli. Z bajonetami so preiskali vse. Če bi našli kakšnega partizana, bi ga čisto prebodli.

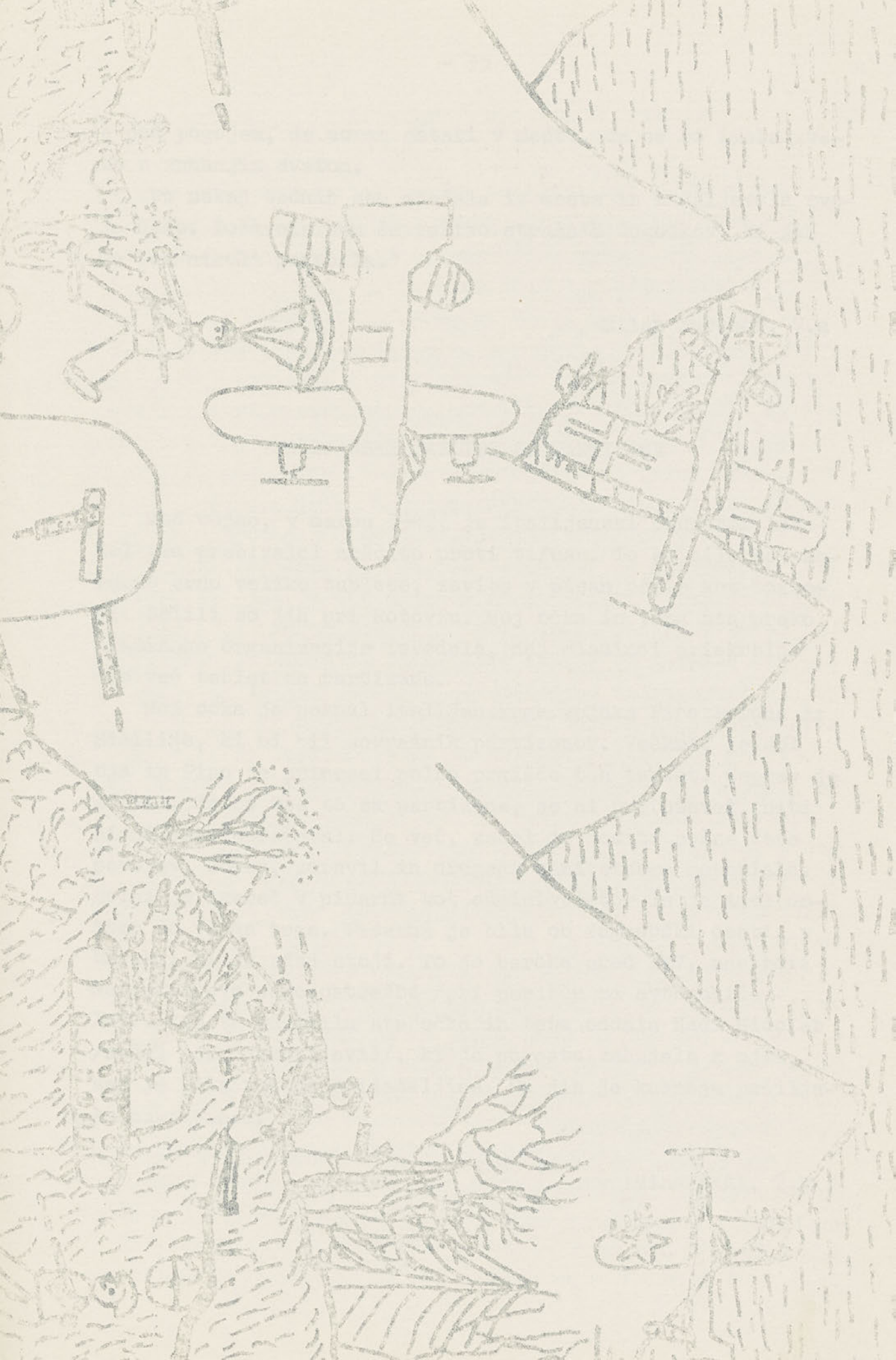
Na srečo se je vse srečno končalo, čeprav so bili vsi v strahu.

Ingrid Rečko, 6.c

IZ ŽABJE VASI V NOVO MESTO - ČEZ MEJO

To se dogaja v času, ko so bili pri nas Nemci. V Žabji vasi je bilo malo hiš, ki bi sodelovale s partizani. Med partizanskimi je bila tudi naša hiša. Pri partizanih so bili trije strici, dve teti, oče, stara mama in stari oče pa so sodelovali v OF. Zato so jih večkrat preganjali. O tem mi je pripovedovala teta:

"Bilo je leta 1943, ko so nam požgali hišo. Hotela sem iti v mesto, da poiščem stanovanje, a prišla sem samo do bloka, oziroma do meje, od koder niso pustili nikogar v mesto, ne meščanov na deželo. Tu so me ustavili. Ko se nas je dovolj nabralo, so nas v spremstvu nemške policije odpeljali na komando, ki je bila v današnji Bevčevi kleti. Tam so zbirali talce za streljanje. Delali so z nami zelo grdo. Med njimi sem zagledala dr. Bašiča, Ante Knajterja, Mikliča, brata Knaflić in Štihova. Ležali smo na golem betonu. Vsi smo jedli iz istega umivalnika. Dobili smo jed, ki je bila podobna pominjam. Prišli so vsako noč oboroženi Nemci in odpeljali zvezane talce neznano kam. Bilo je strašno in nisim vedel, kdaj boš na vrsti. Nekaj so jih postrelili na Marofu, druge pa so odpeljali v nemško internacijo, če le niso imeli dovolj dokazov, so nekatere izpustili. Tudi mene,

a pod pogojem, da moram ostati v mestu, da ne bi imela zveze z zunanjim svetom.

Po nekaj tednih sem zbežala iz mesta in nadaljevala svoje delo. Doživela sem še veliko strašnih dogodkov, ki jih ne bom nikoli pozabila."

Milan Pureber, 7.a

ITALIJANSKE TABLETE ZA PARTIZANE

Med vojno, v marcu 1942, je italijanski okupator izvedel med prebivalci zaščito proti tifusu. To so bile kot koruzno zrno velike tablete, zavite v pisan papir kot bonboni. Delili so jih pri Rotovžu. Moj očka in teta sta preko mladinske organizacije izvedela, naj mladinci priskrbijo čim več tablet za partizane.

Moj očka je poznal italijanskega vojaka Pipa Perona iz Sicilije, ki ni bil sovražnik partizanov. Večkrat je šel tja in Pipo je prinesel polno prgišče teh tablet. Čeprav je slutil, da bo vse to za partizane, se ni pritoževal, niti ni ničesar spraševal. Še več, začel je nositi polne žepe povojev, obvez, zdravil in drugega sanitetnega materiala. Delal je namreč v pisarni kot administrator in je imel dostop do vsega tega. Pisarna je bila ob Zagrebški cesti, v baraki, ki še zdaj stoji. To je baraka pred IMV, nasproti Mercatorjeve samopostrežbe /pri perišču za avtomobile - IMV/. Vsa ta zdravila sta očka in teta oddala Nadi Midofer /sedaj por. Jakovljevič/, ki je pogosto zahajala k njim, saj je bila tetina prijateljica. Ta jih je kasneje pošiljala partizanom.

Miha Hadl, 7.b

MOJ OČKA JE DELAL V PARTIZANSKI BOLNIŠNICI

Moj očka je bil partizan. Mnogo težkega in tudi lepega je doživel. Kadar mi o teh časih pripoveduje, sem zelo srečna in ga z zanimanjem poslušam. Iz njegovega pripovedovanja mi je ostalo najbolj v spominu tole:

V septembru 1943 se je brigada, v kateri je bil tudi očka, zadrževala v gozdu med Dolenjskimi Toplicami in Podturnom. Preletavali in vznemirjali so jih avioni. Na položaj je prišel kurir z naročilom, naj se očka oglasi v štabu. Tam mu je komisar Ante Novak sporočil, da je določen za novo nalogo. Moral je v zapuščeno vasico Novi tabor pri Črmošnjicah, kjer so organizirali prehodno bolnico SCVPB.

Vzel je svojo prtljago in peš odšel na odrejeno mesto. Pri Črmošnjicah se je obrnil za 180° in zagledal zvonik majhne cerkve. Naselje je bilo zapuščeno in očka je prišel tja prvi. Šele čez nekaj časa so začeli prihajati tudi drugi. Med ostalim je prišel tudi Janez Milčinski - Peter, ki je bil imenovan za upravnika te bolnice. Prišel je v spremstvu medicinske sestre - inštrumentarke.

Ko so bili vsi zbrani in se je zvečerilo, je bilo treba pripraviti večerjo. Očka je prevzel hrano te bolnice in s tem tudi kuhinjo. Skoraj iz nič je napravil večerjo. Pobrali so nekaj krompirja po zapuščenih njivah, nekaj sadja in celo neke koreninice ob pokopališkem zidu so pobrali. Prihodnji dan so vsakemu dodelili mesto, kjer bo opravljal svoje delo.

Moj očka je postal vodja kuhinje. Z vso naglico so vozili material za bolnico, hrano in medicinski material.

Delali so noč in dan, kakor da bo tam bolnica za vse čase, čeprav v tistih nemirnih dneh niso vedeli, kaj se bo z njimi zgodilo naslednji dan. Čez 14 dni so pripeljali prvo skupino ranjencev.

Očka pravi, da mu je ostalo v spominu mnogo prijetnih in neprijetnih dogodkov. V spomin se mu je vtisnil pogled na bližnji Topli vrh s čudovitim travnikom, ki je izgledal kot zelena preproga.

Na žalost pa so morali bolnico evakuirati, ker so Nemci v oktobrski ofenzivi vdrli pri Brežicah do Novega mesta in tudi dalje.

Bolnico so hitro izpraznili. Najprej so naložili ranjence v sanitetne avtomobile, ki so jih pred mesecem zaplenili Italijanom. Kolikor je bilo še časa, so izpraznili skladišče s hrano. Umikali so se hitro in previdno, saj so v daljavi že slišali glasove sovražnikovih tankov in avtomobilov.

Prišli so do višjih predelov Roga in se tam v gozdu utaborili. Zjutraj se je skupina odpravila po vodo. V skupini je bil tudi moj očka.

Čisto ob poti pa so zagledali Nemce, ki so se utaborili v bunkerju. Cela patrulja je popadala na tla. Tudi ganili se niso, da jih ne bi opazili. Šele ponoči so se neslišno splazili od bunkerja. Ti dnevi so bili resnično težki. Ves čas niso poskusili niti grižljaja tople hrane. Ko so se Nemci vrnili v dolino, so spet svobodno zadihali. V dolini so jih pozneje reorganizirali. Nemci so namreč bolnico v Novem taboru zažgali in tudi mojega očka so dodelili CHSVB v Žumberku.

Tam se je zanj začelo novo, mnogokrat še težje obdobje partizanskega življenja.

Andreja Ivanetič, 5. d

IZ SUHE KRAJINE

Bilo je 14. oktobra 1942, ko je divjala italijanska ofenziva. Ker je bilo v vasi Hinje takrat nekaj partizanov, so morali vaški fantje stražiti na pokopališču, ki je bilo na griču nad vasjo. Sporočiti so morali o vsakem premiku Italijanov.

Moj očka je bil na straži ponoči. Z njim sta bila še dva njegova prijatelja, ki sta opazovala kočevske griče.

z druge strani. Ob polnoči je bil čas, da se straže zamenjajo. Prišel je samo eden, ki je zamenjal enega od njih, očka in njegovega drugega prijatelja pa ni nihče zamenjal. Verjetno sta fanta, ki naj bi ju zamenjala, zaspala. Očka je le s težavo premagoval spanec, toda moral je biti buden, kajti to je bila njegova dolžnost.

Proti jutru so se v dolini pod vasjo prikazali Italijani. Bilo jih je okoli šestdeset. Ker se je že danilo, so jih takoj opazili. Odhiteli so v vas in novico so kmalu zvedeli po vseh hišah. Vsi moški in partizani so zbežali v gozd, kajti tako oboroženi vojski se ni bilo moč upreti. Skrivališče je bilo nekoliko globlje v gozdu pod vasjo. Ko so prišli Italijani v vas in so videli, da ni v nobeni hiši doma moških, so začeli groziti ženskam in otrokom, da jih bodo pobili. O tem so kmalu zvedeli tudi možje in fantje in zbal so se za svoje družine. Tako je še isti dan prišlo v vas šest vaščanov. Vseh šest, ki so se prikazali, so Italijani brez usmiljenja pobili. Ostali so prišli v vas drugi dan. Vse povrsti so zasliševali. Toda nihče od vaščanov ni nič izdal, priznati pa so morali za orožje, ki so ga imeli skritega, kajti nekdo jim je povedal, da imajo nekaj pušk. Ostale pa niso pobili, ker so takrat Italijani že dobili ukaz, da ne smejo vaščanov in drugih prebivalcev več pobijati.

Drugi dan pa so odšli, ker so mislili, da so od teh vaščanov že vse zvedeli.

Jože Razpotnik, 7.a

PIONIRJI IZ ŽABJE VASI NISO BILI KAR TAKO

V Žabji vasi so se pionirji zbirali pod vodstvom Mare Sajevec od leta 1943 naprej. Učila jih je peti partizanske pesmi in jim s tem dvigala moralo in zavest. Organizirali so tudi nekaj akcij. Ena izmed akcij je bila tudi pre-

prečitev belogardistom premikanje žičnih ograd.

Bilo je leta 1944 v mesecu septembru. Belogardistični poveljnik je zaradi suma, da prihajajo v nekatere hiše ob žični ograji partizani, ukazal premik žice od vsake hiše vsaj za sto metrov. To so zvedeli tudi pionirji iz Žabje vasi. Odločili so se, da jim bodo to onemogočili. Nemcem so iz nekega voza izmaknili ročno bombo in jo odvito, pripravljeno za eksplozijo, pritrdili na žično ograjo. Naslednjega dne so belogardisti hoteli premakniti ograjo. Ko so opazili, da je bomba odvita, se ograje niso upali premakniti. Komandir je ukazal, da naj pod bombo zakurijo. Res so zakurili ogenj. Pred tem pa so še streljali vanjo, a ni hotela počiti. Vročina, ki se je pri gorenju sproščala, je "prisilila" bombo, da se je začelo iz nje močno kaditi. Šele takrat so belogardisti ugotovili, da je bila to dimna bomba.

Vso to akcijo so pripravili in jo izvršili pionirji: Šuštar Janez, Mehak Štefan in Pleničar Andrej, stari okoli 11 let.

Miloš Šuštar, 7.b

PRETIHOTAPILA JE PARTIZANA Z ITALIJANSKO POMOČJO

V NOB niso sodelovali le odrasli ljudje, ampak tudi pionirji in mladinci, ki so tudi veliko prispevali k skupnemu cilju. Najpogostejše so bili kurirji ali pa so na najrazličnejše načine sodelovali v akcijah.

Tudi moja teta je kot mladinka in zavedna Slovenka med vojno delala za partizane. Pripovedovala mi je, kako je prepeljala partizanskega kurirja preko italijanskih straž.

Vzdolž železniške proge so imeli Italijani postojanke. Toda pa je potekala tudi važna partizanska linija in zato so se morali posluževati drugačnih načinov, da so kurirji lahko varno prišli čez progo.

Nekega julijskega jutra leta 1942 je pri teti na Štrangi pri Mirni peči potrkalo. Bil je kurir, ki ji je naročil, da na drugi strani proge čaka nanjo partizan, ki ga mora varno prepeljati čez italijanski blok - čez progo. Vzela je dvokolnico za seno in koso in odšla izpolniti nalogo. Nakosila je deteljo, partizana pa je skrila v dvokolnico in nanj naložila najprej veje, potem pa še deteljo. Nato je odšla s tovorom nazaj. Pri progi pa se pot nekoliko vzpne, zato sta ji prišla na pomoč dva italijanska vojaka. Kurirja je teta že v skrivališču opomnila, da lahko prideta Italijana pomagat, zato naj se ne ustraši. Italijana sta ji pomagala do doma, kjer so deteljo odpeljali do hleva. Medtem ko sta onadva stopila v gostilno, je teta pomagala partizanu izpod detelje, ga oblekla v žensko delovno haljo in ruto. Odšel je skozi zadnja vrata proti gozdu in ker je bil oblečen kot kmetica, ga Italijani niso prepoznali.

Tako se je ta akcija po zaslugi njene iznajdljivosti uspešno končala.

Lea Jerman, 7. a

NA MALEM SLATNIKU JE ZAPLAPOLALA NAŠA ZASTAVA

Leta 1942, lepe sončne pomladi, so se Jožko in njegovi prijatelji, ki so hodili v šolo, zmenili, da zagodejo Nemcem.

Ko so šli iz šole, so se vsi zbrali na Malem Slatniku pred šolo in so se zmenili, kdaj in kako bodo pripravili akcijo. Zvečer so se zbrali pod hruško in nanjo razobesili zastavo, nato pa so se kot miške splazili domov mimo nemških patrulj. Drugi dan so vsi kmalu vstali in gledali na hruško, če tam še visi razobešena zastava. Kmalu zatem pa so se pod hruško zbrali Nemci, ki so v svojem jeziku vpi-li in grozili vaščanom, ki so postajali ob hruški. Nekdo od Nemcev se je spravil na drevo in snel z njega zastavo,

jo vrgel na tla ter jo odnesel v mesto. Jožko in njegovi prijatelji pa so se zadovoljno smejali na vse grlo, čeprav so v vas prišli Nemci in izpraševali po organizatorjih te akcije. Jožko se je skrtil in ga niso našli.

Naslednji dan je ugotovil, da Nemci tega niso več raziskovali, ker so imeli še dosti drugega dela in so Jožeta pustili pri miru.

Jože Tavčar, 7.b

PIONIRJI NA STRAŽI

Moj stric France Rožanc se je rodil v Begunjah na Gorenjskem. Med NOB je kot pionir vedno sodeloval s partizani in teh časov se še sedaj najraje spominja. Nekega dne nam je takole pripovedoval:

"V naši vasi se je velikokrat ustavil Notranjski odred. Vaščani, ki so povečini vsi sodelovali s partizani, so jim pripravili ležišča na kozolcih in skednjih. Jeseni leta 1944 smo otroci, ki smo se podili po dvoriščih in sadovnjakih, zagledali partizane, ki so se približevali vasi. Pohiteli smo proti njim in jih začeli povpraševati po dogodkih, ki so jih bili borci vedno polni. A vojaki so bili utrujeni, zato so se odpravili počivat v kozolce in skednje. Pionirji, oziroma naši starši, so bili zelo radodarni, saj so pripravili partizanom veliko jedače in pijače od mesa in kruha do vina in žganja. Vaški otroci smo bili že zmenjeni z borci, da jih bomo stražili. Sklenili smo obroč okoli vasi in na ramah so nam visele lesene puške, ki smo si jih sami naredili, da bi bili na straži kot pravi partizani. Poveljnik Notranjskega odreda pa nam ni popolnoma zaupal, zato je poslal patrolo, da bi preverila, če nismo morda na straži zaspati. Med stražo pa res ni bilo vse v redu. Deček, ki smo ga klicali Pero, je namreč pobegnil. Eden izmed članov patrola se je odpravil pogledat, zakaj jo je popihal. Z njim

sem šel tudi jaz, da sem mu pokazal hišo, kjer je stanoval Pero. Našla sva ga, ko je ravno vneto pripovedoval materi, da so v vasi partizani. Partizan ju je vprašal, ali pripravljata izdajo, a onadva sta se tako prestrašila, da sta lahko samo usta odprla. Perova mati pa je nato še vsa prestrašena odgovorila: "Mož mi je zabičal, da mu moram sporočiti, brž ko se boste pojavili v vasi, ker je v Notranjskem bataljonu tudi njegov sorodnik, s katerim pa smo skregani in bi mu na tak način mož rad škodoval." Partizan pa ji je povedal, da je tisti sorodnik že pod zemljo in naj jih zato nikar ne poskuša izdajati. To je ženi zavezalo jezik, meni pa se je ta dogodek globoko vtisnil v spomin."

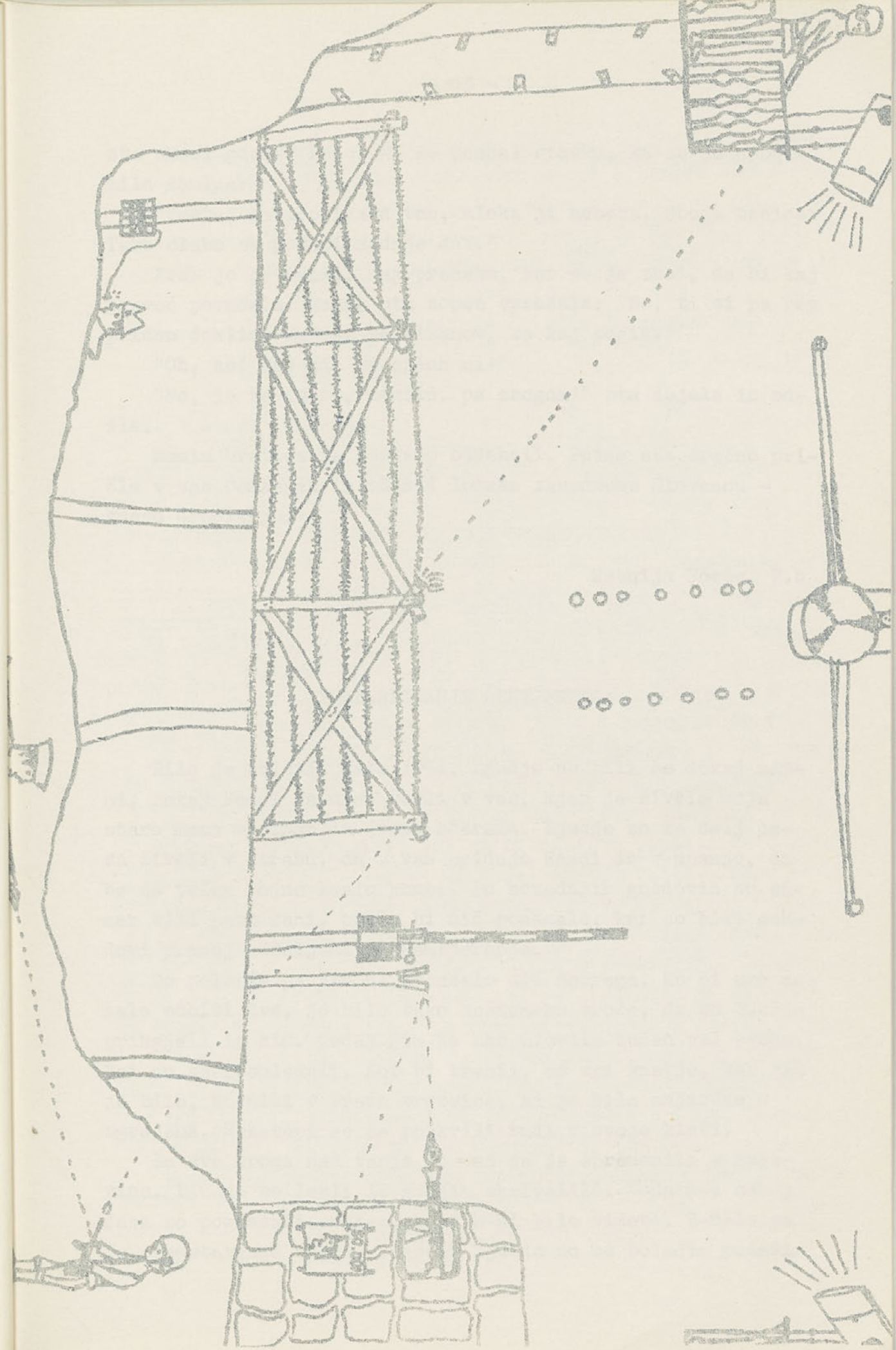
Darinka Šmid, 7.b

LETAKI POD MLEKOM

Med vojno je bila moja mamica pionirka. Dostikrat sta s starejšim bratom Janezom raznašala letake.

Bilo je 27. aprila leta 1942. Mama je bila stara 9 let, njen brat Janez pa 12. Morala sta nesti letake v vas Čemšenik. Moja mama je dostikrat radovedno spraševala svojega očeta, zakaj mora nositi letake in kje jih dobijo. Hotela jih je obdržati kar zase, ker so ji bili všeč in rada bi se z njimi igrala. Njen oče ji je seveda to strogo prepovedal in ji rekel, da letake prinaša nek gospod, zato še sedaj ne ve, od kod so jih dobivali.

Mamica je rada nosila letake, a to pot jo je čudno tiščalo pri srcu. Letake je imela skrite v kanglici za mleko, ki je imela dvojno dno. Zgoraj je bilo malo mleka in če si ga zlil in dvignil drugo dno, si zagledal kup letakov. Mamica je povedala bratu, kako jo je strah, a ta jo je hrabril: "Saj ne bova srečala Nemcev, tukaj jih sploh ni!" A ravno takrat sta prišla nasproti dva. Začela sta spraševati maminega brata, kam gre. Ta jim je odgovoril, da gre

sta skozi gozd v kočo. Ni še končal stavka, ko se je opogumila mamica:

"Veste, babico imava tam, mleka ji neseva. Uboga babica! Tako slabo se počuti zadnje dni."

Brat jo je sunil, naj preneha, ker se je zbal, da bi kaj preveč povedala. Nemca sta zopet vprašala: "No, ti si pa res priden deklič. Kaj pa partizanov, se kaj bojiš?"

"Oh, ne! Saj jih tu sploh ni!"

"No, je že dobro, deklič, pa zbogom!" sta dejala in odšla.

Mamin brat se je pošteno oddahnil. Potem sta srečno prišla v vas Čemšenik in oddala letake zavednemu Slovencu - kmetu Groblerju.

Ksenija Forte, 7.b

BOMBARDIRANJE ŠENTJERNEJA

Bilo je poletje leta 1941. Ljudje so bili še dokaj mirni, zakaj Nemci še niso vdrli v vas, kjer je živela moja stara mama s sinom in dvema hčerama. Ljudje so že dalj časa živeli v strahu, da v vas pridejo Nemci in v upanju, da bo te težke vojne kmalu konec. Po sosednjih gozdovih so sicer bili partizani, pa ne bi nič pomagalo, ker so bili gozdovi precej oddaljeni od Šentjerneja.

To poletje pa jim ni prineslo nič dobrega. Ko bi ura morala odbiti dve, je bilo tako neznansko vroče, da so ljudje prihajali iz hiš. Tedaj jim je uho ulovilo bučen val zvoka. Vsi so se spogledali. Kot bi trenil, so vsi kmetje, kar jih je bilo, butnili v vrata trgovine, ki je bila najmočnejše zgrajena. Nekateri so se poskrili tudi v svoje kleti.

Še dva kroga nad vasjo in vas se je spremenila v ruševine. Ljudje so lezli iz svojih skrivališč. Toda čez nekaj časa so pogrešali svojce, ki jih ni bilo videti. Začelo se je premetavanje opeke, ranjeni ljudje so od bolečin padali

v nezavest, druge so ljudje našli mrtve pod ruševinami. Zdravniška ekipa je težko opravljala delo. Bilo jih je preveč, zato so pomagali samo najhujšim ranjencem. Med njimi je bilo tudi veliko otrok. Veliko družin je moralo poskrbeti za svoje ranjence kar doma. Veliko jih je takrat tudi pomrlo.

Po tem napadu ni bila do končane vojne vas več bombardirana.

Suzana Spahič, 7.6.1988

PRENOS RANJENCEV

Jeseni leta 1942 so partizani napadli vas Kvasica pri Črnomlju. V tej borbi je bilo ranjenih veliko partizanov in Italijanov. Ranjene partizane je bilo treba odnesti v 30 km oddaljeno bolnišnico na Rogu. Ker po velikih gozdovih ni bilo poti za volovsko vprego, so jih morali nositi kar na nosilih. Za ta naporen pohod je bilo treba veliko ljudi. Vsakega ranjenca je nosilo 8 mož, to pa zato, ker so se vsake pol ure menjali. Partizanom so priskočili na pomoč mladinci iz okoliških vasi. Od začetka je bilo vreme ugodno, pozneje pa je začelo deževati. Ranjenci so ležali na nosilih v vodi. Pomagali so jim po svojih močeh. Pokrivali so jih s tistim, kar so pač imeli. Spremljala jih je tudi bolničarka, ki je ranjencem nudila prvo pomoč.

Ponoči je bilo teže nositi, ker se ni videlo. Kolona je morala nositi v strogi tišini. Niso smeli kuriti, ker so Italijani iz Črnomlja opazovali in so streljali na vsako svetlo stvar s topovi. Ko so se oddaljili globlje v gozd, je postala kolona živahnejša, ker je nevarnost minila. Ko so prispeli na cilj, so ranjence oddali bolnici. Mladinci so se po treh dneh vrnili domov, partizani pa so se vrnili nazaj v brigado.

O tem prenosu ranjencev mi je pripovedoval moj oče, ki je bil tudi na pohodu.

Peter Brodarič, 5.a

PATRULJO SO POBILI

8. septembra 1943 so Italijani morali pobrati šila in kopita. Vzela jih je noč. Ljudje, ki so zjutraj prvi vstali, so bili nemalo začudeni, saj so lahko videli le raztrgana šotorska krila, ki so še kljubovala jutranjemu vetru.

V vasi Travnik je bilo dopoldne zelo živo. Ženske so se razgovarjale o vsemogočem, z radostjo pa je tekla beseda o vojni, ki jo bo kmalu konec. Čeprav so se pogovarjali med sabo odkrito, si pa popolnoma zaupali le niso. Vsi so v strahu čakali, kaj jim bo prinesel jutrišnji dan.

Partizanska patrulja je zgodaj zjutraj šla s Hriba v Travnik. Srečali so le nekaj žena, ki so hitele v cerkev. Kmalu po prihodu v vas jih je za hrbtom presenetila sovražna brzostrelka. Trije so skočili v najbližje razvaline. Vas so namreč Italijani že prej požgali, ljudje pa so si tu uredili zasilna bivališča zase in za živino. Vsi trije so si hoteli rešiti življenje, pa so se skrili v jasli, iz katerih je še zadnje bilke jutranjega obroka vlekla živina. Toda skrivališče ni bilo dolgo skrivališče. Sovražnik jih je odkril in jih prerešetal z brzostrelkami. Ni bil zadovoljen, da je uničil njihova mlada življenja, pobrali so jim tudi obleko in jih gole pustili sredi ceste. Dolgo so skrivaj opazovali, kaj bodo storili ljudje. Kri pa je tekla z vseh treh trupel in se razlivala po cesti. Verjetno je to oplasililo "junake" in so izginili, od koder so prišli.

Iz najbližje hiše je nato prišla gospodinja z rjuho in čistimi krpami. Obrisala je vsa trupla in jih zložila na rjuho ter jih z drugo pokrila. Obvestila je brž drugo sosedo, ta tretjo - kmalu je bila vsa vas zbrana. Na voz so na-

ložili trupla, jih odpeljali na pokopališče in jih zagrebli v prerani grob.

Alenka Povh, 7.a

ŠOLA NA MALEM SLATNIKU JE GORELA

Stara mama mi je pripovedovala zgodbo iz druge svetovne vojne. Zgodilo se je v vasi Mali Slatnik pri Novem mestu. Tam je živela moja stara mama z dvema otrokoma. Stari ata je bil v partizanih. Ta dva otroka sta bila moja mamica in njen brat Marjan. Moja mamica je bila takrat stara 16 mesecev, njen brat Marjan pa 4 leta. Življenje je bilo za njih zelo težko. Stalno pa so jih nadzorovali belogardisti in Nemci, ker je bil stari ata v partizanih.

V vaški šoli so imeli Nemci in belogardisti svojo postojanko. Od tam so hodili v bližnje vasi na hajke. Pobirali so po vaseh živino in hrano za njih, sumljive ljudi^{so} pobijali ali pa pošiljali v taborišča. Partizani sosklenili, da se bodo maščevali Nemcem in belogardistom. Hoteli so razbiti njihovo postojanko v šoli, da bi s tem preprečili njihove pohode in rope po vaseh, v katerih so imeli partizani svoja zatočišča. Tako so 6. decembra 1943 zjutraj napadli partizani postojanko v šoli. Začelo se je streljanje. Eni kot drugi so se trdovratno borili. Za našo hišo je imela kritje skupina partizanov, ki so napadli štab. Partizanom je uspelo zažgati šolo. Iz goreče šole so bežali Nemci in belogardisti. Skupina partizanov, ki je bila za hišo, je pričela preganjati bežeče belogardiste in Nemce. Takrat pa se je za staro mamo zgodil najbolj žalosten dogodek v njenem življenju. Neki belogardist, ki je zaostal in se skrival, je vdrl v hišo, kjer sta bila v sobi za omaro skrita moja mamica in njen brat. Stare mame takrat ni bilo doma. Malo pred napadom je odšla po mleko v sosednjo vas. Belogardist, ki je vdrl v hišo, je našel za omaro skrita otro-

ka. V svoji zlobi je nameril pištolo v starejšega otroka in ga ustrelil.

Ko se je stara mama po boju vrnila domov, je našla v mlaki krvi svojega sina, hčerko pa ranjeno v roko. Njene žalosti se ne da popisati. Pozneje je zvedela, kdo je bil tisti, ki ji je ustrelil sina. Sam se je hvalil in trkal po prsih. Po osvoboditvi je roka pravice našla tudi njega. Stara mama pa ne more pozabiti dne, ko je bila šola v plamenih, njen sin pa mrtev.

Marjan Kuralt, 5.a

PADEL JE, KO JIH JE HOTEL REŠITI

Lansko poletje, ko sem nekaj počitnic preživela tudi pri dedku in babici na deželi, mi je dedek večkrat pripovedoval o NOB. Še sedaj se večkrat spomnim nekega žalostnega dogodka, o katerem mi je pripovedoval.

Leto 1943. Huda zima. Za partizane so bili to slabi časi. Hodili so iz vasi v vas in iskali ljudi, ki bi jim dali hrano in prenočišče. Dedek mi je povedal, da so tudi v vas Mirna peč večkrat prišli in ljudje so jim vedno kaj dali, samo če so imeli. Vendar so večkrat prišli tja tudi Nemci, ki so se jih vsi vaščani bali. Tako so tudi tistega dne prišli partizani v našo hišo šele, ko so se prepričali, da Nemcev ni v bližini. Dedek in babica sta jim postregla s hrano, otroci pa so se stiskali k peči in jih preplašeno gledali. Tedaj je planil v hišo najstarejši sin in povedal, da prihajajo Nemci. Partizani so hitro odšli iz hiše in jo ubrali proti gozdu. Tedaj se je dedek spomnil, da imajo pri sosedu dva ranjenca. Naročil je sinu, naj sporoči sosedu, da se bližajo Nemci. Sin je stekel skozi vrata. Vsi so napeto opazovali, če bo uspel priti do sosedu neopažen. Bil je že blizu cilja. Tedaj je počil strel. Sin je bil zadet, padel je

v sneg. Že so pritekli Nemci do sosedove hiše, počilo je še nekaj strellov. Stari ata in stara mama sta vedela, kaj se je zgodilo. Vse so pobili. Toda ničesar nista mogla storiti.

Dedek in babica se velikokrat spomnita na svojega sina, ki je moral tako mlad umreti. A ne samo na to, še na marsikaj drugega se bosta spominjala vse življenje in tudi njuni otroci, čeprav takrat niso vsega razumeli.

Karmen Avbar, 7.b

MOJ OČE JE BIL V TABORIŠČU

Moj oče je šel s petnajstimi leti v Beograd na delo, decembra 1941. leta. V Beograd so takrat bili nedičevci, ki so sodelovali z okupatorji.

Nedičevci so očeta in še nekatere prijeli in zaprli. Potem so jih s transportom odpeljali v Doarmünt v Nemčiji v taborišče. Tam so bili še drugi ljudje iz drugih držav, iz Rusije, Poljske, Jugoslavije itd. Morali so delati. Zmeraj so jih tolkli in mučili. Ko je oče imel vročino 39°, ni mogel delati. Nemci so mislili, da se samo pretvarja, zato so pripeljali velikega psa. Oče se je stisnil v kot. Nemec je spustil psa. Skočil je na očeta. Ko mu je Nemec rekel dovolj, ga je pustil, toda oče je moral vseeno delati. Ko je delal, je večkrat padel, zato so mu pomagali drugi, da ne bi spet padel. Dobivali so malo hrane in so bili skoraj zmeraj lačni. Peljali so jih tudi po drugih taboriščih.

Enkrat je pobegnil iz Nemčije in prišel nazaj v Jugoslavijo. Ni imel sreče. Prijeli so ga Bolgari. Oče jim je rekel, da je prišel na dopust. Odpeljali so ga v poseben prostor za streljanje in so ga tam tolkli po glavi z revolverjem in mučili. Nemec, ki je očeta spoznal, ko so ga v Beogradu prijeli, jim je rekel, naj ga pustijo, da je on iz taborišča v Doarmüntu, da ga bodo že tam mučili. Ko je prišel nazaj v Doarmünt, so ga stepli in ga vrgli v ječo.

Oče je v taborišču našel veliko prijateljev, ki so bili kot bratje in so skupaj delili hrano in muke. V taborišču je ostal do osvoboditve.

Inrama, Sejranj, 6.c

V NEMŠKEM IN AMERIŠKEM TABORIŠČU

Med II. svetovno vojno so si Slovenijo razdelili Nemci, Italijani in Madžari. Koprivnik, majhna vas blizu Kostanje-

vice, je bila pod Nemci. V tej vasi je živel moj oče. Njegova dva brata sta bila že v partizanih in tudi on ni mislil dolgo čakati doma. Star je bil 18 let.

Bilo je 24. aprila, ko je moj oče prišel domov. Bila je že trdna tema. Ko je prišel v hišo, je videl, da ni nikogar v njej. Vsi so bili namreč zbežali. Zunaj je bilo vse tiho, orle psi so lajali. Edino oni so čutili, da se nekdo bliža vasi. In res, tisto noč so Nemci obkolili vas. Večino vaščanov so odpeljali, prav tako tudi mojega očeta, in zažgali hišo.

Najprej so ga poslali v Brestanico pri Krškem, od tam pa naprej v Štrabin, v delovno taborišče. Tam se mu, kakor nobenemu, ni dobro godilo. Tu je vladal strog režim. Delali so veliko, jedli pa malo. Večkrat so zato hrano kradli, toda gorje tistemu, ki so ga zalotili pri tem delu, takoj so ga skrajšali za glavo.

Takrat, ko so Nemci branili svoj prag, je bil moj oče prisilno mobiliziran v nemško vojsko. Potrebovali so namreč mnogo mladih in močnih mož.

Toda še preden so ga utegnili poslati na fronto, je ameriška vojska zavzela taborišče. Mojega očeta so našli v nemški uniformi in nobene besede niso pomagale, kajti takoj so ga odpeljali v svoje taborišče. Tudi tam je moral veliko delati. Najbolj surovi v ameriški vojski so bili Črncci. Ko je hotel nekega dne vzeti kos starega kruha, bi ga neki Črnc skoraj ubil.

Avgusta 1945. leta so ga spustili. Ko je prišel domov, so bili vsi začudeni. Niso mislili, da ga bodo še kdaj videli. Doma ga je čakal požgan dom. Treba je bilo znova začeti delati. Njegova brata se nista več vrnila. Eden je padel kot talec, drugi pa kot partizanski poročnik.

Tisti, ki pa so ostali, so si ustvarili nov dom in začeli novo življenje.

Frenk Jordan, 8.6

PIONIRJI PRI OBNOVI DOMOVINE

Leta 1945 so jugoslovanski partizani pregnali iz naše domovine okupatorja in nam priborili težko pričakovano svobodo. Domovina je bila močno porušena, zato je bilo potrebno, da prav vsi, tudi pionirji, dajo vse sile za obnovo dežele.

Moj očka mi je pripovedoval, kako važno vlogo so imeli v tem času pionirji. Spominja se povojnih let v vasi Škocjan, kjer so bili pionirji zelo aktivni.

Ker so bili tisti čas potrebni številni sestanki občanov zaradi odkupa pridelkov za potrebe skupnosti in zaradi dogovorov za razne delovne akcije, so bili pionirji tisti, ki so raznašali vabila po okoljskih vaseh. Pa tudi pri samih delovnih akcijah so bili pionirji prvi zraven, prenašali so orodje in vse drugo. Tiste čase je bilo ^{treba} vse plakate in obvestila prebivalstvu napisati z roko, zato so tudi tu pionirji veliko pomagali.

Naši voditelji so takrat zelo pogosto hodili po deželi, govorili ljudem in jih usmerjali. Za taka zborovanja so pionirji pripravili deklamacije, pevske točke in tako napravili zborovanja zanimivejša in privlačnejša.

Med vojno nam je okupator uničil velike površine gozdov, zato so se po vojni začele velike pogozdovalne akcije in tu so pionirji veliko naredili.

V naših krajih pa se je takrat pojavil tudi koloradski hrošč in izgledalo je, da zaradi tega ne bomo več mogli pridelovati krompirja. Pionirji so se tedaj množično pogнали po njivah in z rokami pobirali hrošče in tako rešili pridelke.

Delovna prizadevnost pri takratnih pionirjih je bila velika in uspešna, saj je bilo opravljeno ogromno delo. Na vse to smo tudi današnji pionirji zelo ponosni.

Brigita Papež, 5.a

V MLADINSKI DELOVNI BRIGADI JE BILA TUDI MOJA MAMA

Po vojni je bilo v naši domovini mnogo ruševin. Razdrte proge, požgani domovi, bombardirana mesta, uničene tovarne. Ljudje so hodili na delovne akcije in obnavljali, kar je bilo porušenega. Po vsej Jugoslaviji so že prvo in drugo leto po vojni ustanavljali mladinske delovne brigade, ki so obnavljale in gradile našo domovino.

Moja mamica je bila takrat stara sedemnajst let. Med nomeškimi gimnazijci so organizirali več delovnih brigad. Ena od brigad je šla obnavljat progo Otovec - Bubnjarci. V tej je bila tudi moja mamica.

Nastanili so jih v barakah blizu Črnomlja, kjer je bil med vojno Glavni štab NOV. V lepem borovem in brezovem gozdiču, porastlem s praprotjo, jim je bilo lepo.

Že ob štirih zjutraj so odhajali na delo na progo. Delo ni bilo lahko. Premikali so velike in težke kamne, nosili železne tračnice in lesene železniške pragove ter z gramozom zasipavali jame in progo.

Opoldne so se v največji vročini vračali v tabor utrujeni in umazani. Po kosilu so počivali, potem pa so imeli politične ure, športne igre, brali so časopise in knjige.

Najlepši so bili večeri ob tabornem ognju, ob pesmih in šalah.

Moja mamica je po enem mesecu zbolela in odšla domov. Čeprav se je njena delovna akcija žalostno zaključila, pravi, da se še z veseljem in ponosom spominja srečnih dni v čudoviti Beli krajini.

Andreja Ivanetič, 5. d. 11

POMAGALA STA OBNAVLJATI ŽUŽEMBERK

Vojna je ena najhujših strahot, ki zadenejo človeštvo. Tudi Jugoslavija je doživela drugo svetovno vojno. Okupa-

torji so porušili mostove, ceste in veliko zgradb. Da bi bila domovina spet lepa, so po končani vojni pogosto organizirali delovne akcije, v katerih so sodelovali vsi, tudi pionirji.

Moj očka in mamica sta pomagala pri obnovi domovine v Žužemberku. Med vojno je bil Žužemberk triindvajsetkrat bombardiran, zato ni čudno, da je bilo že s samim odstranjevanjem ruševin veliko dela. Pogosto so morali pionirji namesto telovadbe udarniško delati. Ob nedeljah pa so bile delovne akcije še običajnejše. Starejši so odvažali material, zidali hiše in šolo ter kulturni dom, pionirji pa so jim pomagali.

Danes je Žužemberk spet lep, lepši kot pred vojno. Kadar smo v Žužemberku, mi mamica in očka pogosto pripovedujeta: "Pri tem sva pa tudi midva sodelovala."

Damjana Smrke, 5.a

MOJ OČE - GRADITELJ PROGE BRČKO-BANOVIČI

Oče mi je pripovedoval, da se je udeležil številnih delovnih akcij. Sodeloval je pri izgradnji prve mladinske proge Brčko - Banoviči, kar je bil tedaj največji delovni podvig mladine sploh. Na progi so delali mladinci iz vse Jugoslavije, pa tudi pripadniki iz številnih drugih držav. Tam res ni bilo nobene razlike med mlajšimi in starejšimi, med delavci, kmeti in študenti, ne med pripadniki posameznih narodov in narodnosti. Vsi so imeli le en cilj - izgradnjo proge, ta pa je bil tudi dosežen in to v neverjetno kratkem času. Ta proga je še danes naš ponos.

To je le en primer dela in zanosa ter uspehov mladine po osvoboditvi. Takih primerov je še in še: proga Šamac - Sarajevo, cesta Bratstva in enotnosti, Novi Beograd, Nova Gorica itd.

Nam, ki smo mladi zdaj, naj vse to služi za vzgled, da bomo tudi mi s pridnostjo in vztrajnim delom prispevali svoj delež za našo skupno, boljšo bodočnost in v priznanje tistim, ki so osvobodili in obnovili našo domovino.

Sandi Keržan, 5.a

SVOJE ZDRAVJE IN MOČ JE IZGUBILA PRI OBNOVI DOMOVINE

Po končani drugi svetovni vojni je bila Jugoslavija docela porušena. Porušeno domovino je bilo treba obnoviti. Prostovoljne mladinske brigade so pomagale pri obnovitvi domovine.

V Novem mestu je bila ena takih brigad. V njej je bila tudi mlado dekle Jelka Lavrič, ki je štela devetnajst let. Mladinci so takrat gradili avtocesto, ki pelje v bližini Novega mesta. Ker so nekaj zidali, so potrebovali cement. Takrat pa je Jelka vzdignila več kg težko vrečo cementa in nenadoma začutila v hrbtu bolečine. Ta trenutek je bil zanjo usoden. Kot omotičeno so jo prenesli v posebni prostor, kjer so ji nudili prvo pomoč. Zdravniki takrat niti slutili niso, da se bo iz bolečine razvila cela bolezen. A tako je bilo. Zdravniki so Jelki in njeni mami govorili, da bo bolje, a Jelkino zdravje se je slabšalo. Zdravniki so ji dajali injekcije in razne tablete, a nič ni pomagalo. Jelkino zdravje se je slabšalo, da je nekega dne obležala v postelji. Na posteljo je bila priklenjena dolgih sedemnajst let. Nikoli več ni videla, kako sneg naletava, kako drevesa brstijo in obrodijo. Ležati je morala skoro nepremično. Negovala jo je vseh sedemnajst let njena skrbna in potrpežljiva mama. Trpeli sta obe, ona v strašnih mukah in bolečinah, mama pa ob negovanju in gledanju hčere. A kmalu je bilo v časopisu objavljena zgodba o njej in njeni usodi. Nanjo dobri ljudje niso pozabili. Organizirali so dobrodelno akcijo. Kmalu se je nabrala lepa vsota denarja. S tem

denarjem so jo peljali v Nemčijo, kjer je ostala dolgo časa na zdravljenju. Po končanem zdravljenju so jo zopet odpeljali domov. Zdravje se ji je izboljšalo. Kasneje so jo zopet odpeljali, z njo pa je zdaj odšla tudi mama.

A mi sedaj lahko samo ugibamo, ali bo Jelka okrevala. Mi vsi ji želimo čim hitrejše okrevanje in da bi se ji na posled le uresničila velika želja, da bi bila zdrava.

Marjana Kraševac, 5.a

RAZGOVORI Z NAŠIMI VZGOJITELJI

Vsak dan jih srečujemo na hodnikih, razredih. Vemo, da so to naši učitelji, o njihovih doživetjih med NOB pa vemo prav malo. Ko smo pripravljali to številko našega glasila, nam je, članom literarnega krožka, prišlo na misel, da bi o teh doživetjih povprašali tudi nekatere od njih. Radi so se odzvali naši prošnji. Nekateri so nam kar sami napisali, druge smo intervjuvali. Mnogo zanimivega smo zvedeli, zlasti pa smo se na ta način prepričali, da nam o tistih težkih letih ne pripovedujejo "iz knjig", ampak da se je vojna vseh teh boleče dotaknila. Ljubiti domovino nas učijo, ker sami nosijo globoko v sebi ljubezen do nje.

K tov. M i l e n i J U R Č E C, nekdanji partizanski učiteljici, smo poslali Jolando, ki nam je izročila tale prispevek:

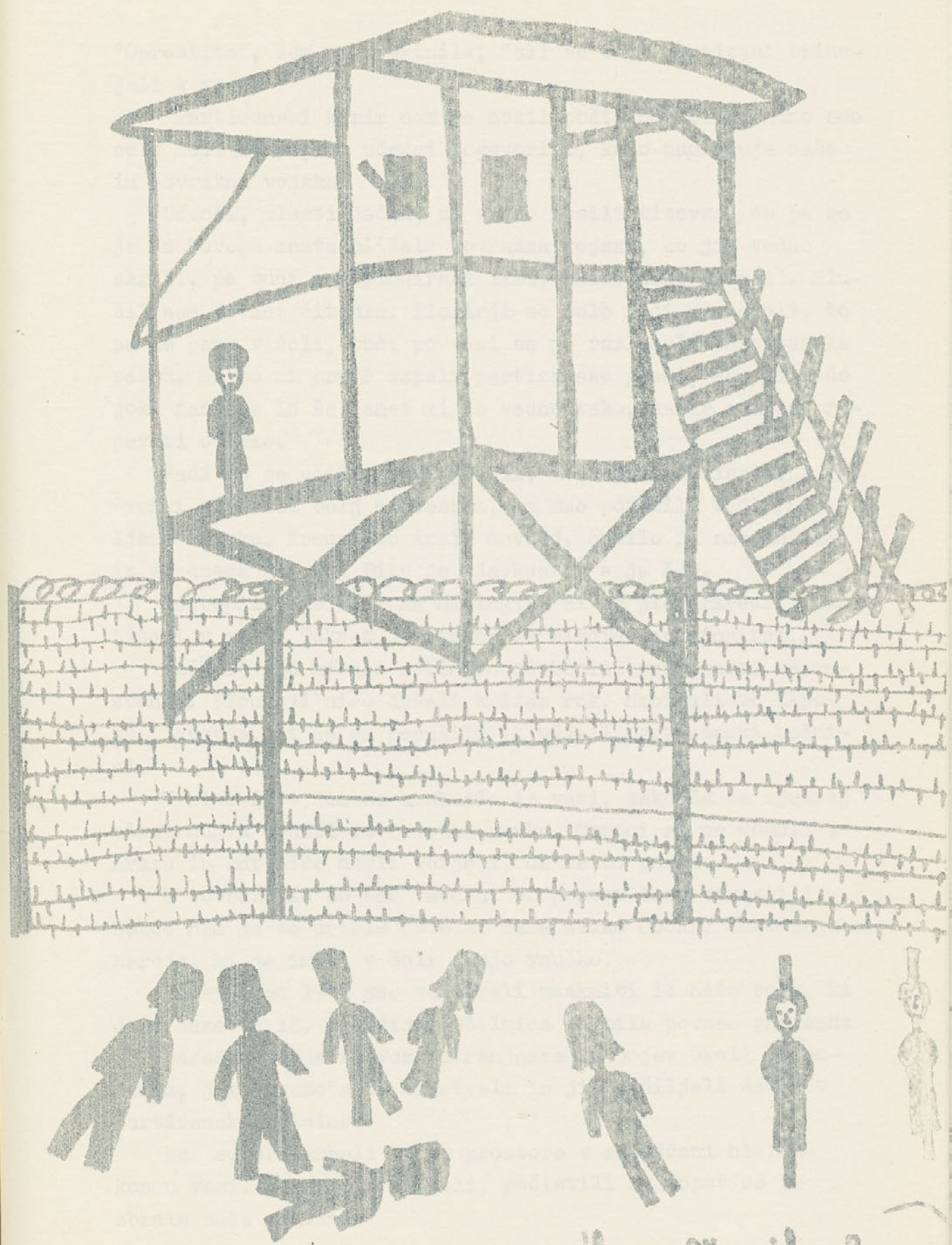
25. maja smo praznovali pionirji svoj praznik - 30 let pionirske organizacije. Na ta dan smo se spomnili vseh pogumnih pionirjev, prav tako pa tudi vseh borcev za svobodo.

Z namenom, da zvem kaj več o tem, sem obiskala tovarišico Mileno Jurčec, nekdanjo učiteljico na Lazih pri Uršnih selih.

"Povejte mi, prosim, kje ste živeli v začetku vojne?" sem jo vprašala, ko sva sedli za mizo.

"Ob začetku vojne sem z družino živela v Birčni vasi pri Novem mestu. Spomladi leta 1944 sem se preselila na Laze, na osvobojeno ozemlje, kjer sem poučevala na partizanski šoli. Šola je bila razdejana, zato so nam opremili - bivšo trgovino. Klopri smo dobili v šoli, po tablo pa se je predsednik krajevnega narodnoosvobodilnega odbora odpeljal v Rožni dol, v šolo, kjer takrat niso imeli pouka.

Pouk smo imeli dopoldne in popoldne: dopoldne so prihajali starejši učenci, popoldne pa mlajši. Vsi so bili zelo pridni, saj vse leto niso imeli nobenega neopravičenega izostanka."

Узор Укріплення 3. а. н.

"Oprostite", sem jo prekinila, "ali so tudi partizani prihajali k vam?"

"Partizanski kurir nam je nosil pošto na šolo, vedno smo se v šoli z večjimi učenci pogovorili, kako napreduje naša in sovražna vojska.

Učenci, zlasti dečki, so vedno nosili titovke, če pa se je iz Novega mesta bližala sovražna vojska, so jih vedno skrili, pa tudi naš pionirski list, "Slovenski pionir". Služil nam je kot čitanka. Pionirji so zelo radi prepevali, to pa ne samo v šoli, tudi po vasi se je razlegala partizanska pesem. Ko so mi prvič zapeli partizanske pesmi, sem bila do joka ganjena in še danes mi je vedno tako, kadar slišim prepevati otroke.

Radi so se učili, radi pisali, še rajši pa risali. Zvezki smo bili bolj na tesnem, pa smo porabili tudi rabljene zvezke. Krede smo imeli dovolj, črnilo pa smo delali iz gozdnega sadeža. Bilo je rjavkasto, a je šlo.

Nastopili smo tudi na mitingih, ki so jih priredili partizani v vasi. Takrat je nastopila mladina in pionirji.

Večkrat smo morali učilnico odstopiti partizanom za sestanke. Pionirji niso držali križem rok. Nabirali so lipovo cvetje, ki so ga posušili in oddali partizanski bolnici.

V zimi 1944 sem se umaknila iz vasi, tako da se zjutraj nisem mogla vrniti do začetka pouka. Otroci so me čakali v mrazu in kar niso mogli verjeti, da ne bo pouka.

O sovražniku so nas vaščani ob pravem času obvestili. Nekoč nam je to prišla povedat mama Milke Šobar, narodnega heroja, ki je imela v šoli svojo vnučko.

Na spomlad 1944 smo se morali umakniti iz naše šole, ki jo je zasedla 18. divizija. Učilnica je bila povsem primerna za operacije. Tja so vozili ranjence iz bojev okoli Žužemberka, jih obvezovali, operirali in jih pošiljali dalje v partizanske bolnice.

Nam so preskrbeli zopet prostore v zapuščeni hiši na koncu vasi. Sobo so prebelili, počistili in zopet se je zbrala naša mladina.

Vendar tukaj nismo ostali dolgo. Evakuirali so nas z zavezniškimi letali v Dalmacijo - k partizanske družine. Z nami je šlo tudi nekaj učencev. To je bilo 24. marca 1945. Tudi tam so še hodili v šolo, dokler nam vsem ni zasijala težko pričakovana svoboda in smo se vrnili - v Slovenijo."

Zazrla se je v daljavo in razgovora je bilo konec. Z rahlo rosnimi očmi sva se poslovili. Zvedela sem zelo veliko, a toliko tega le nisem pričakovala. Ko sem doma to pisala, sem se še enkrat spomnila na dni, ko so tudi pionirji žrtvovali svoje življenje za svobodo.

Jolanda Valentić, 7.c

Majdi se je zdelo, da je dobila najtežjo nalogo. Šla je na razgovor k tov. M i r o s l a v u V U T E J U, ravnatelju naše šole. Takole je zapisala to srečanje:

Po pouku sem s precejšnjo trem potrkala na vrata pisarne in vprašala tovariša ravnatelja, ali ima čas za kratek intervju. Privolil je, čeprav gotovo ni imel časa na pretek, zato sem takoj začela spraševati:

"Prosim, povejte nam, kje ste preživljali vojna leta in koliko ste bili takrat stari?"

Nekoliko se zamisli in odgovori:

"Ko se je pričela vojna, sem bil star 13 let in sem hodil v meščansko šolo. Doma sem iz Slovenskih goric, ki so oddaljene le 15 km od meje in sem tako neposredno doživel vdor nemške vojske. Seveda smo morali po okupaciji stare Jugoslavije hoditi v nemško šolo. Morali smo govoriti samo nemško in čeprav so nekateri učitelji znali slovensko, niso hoteli tako govoriti. Mi pa jih nismo marali, ker smo bili člani Sokola, ki nas je vzgajal tudi politično in smo bili zavedni Slovenci. Zato smo učiteljem na razne načine nagajali: špricali smo, nismo se hoteli učiti. Vendar so bile to majhne sabotažne akcije. Včasih smo prerezali žrce, da ni bilo elektrike. Začeli so nas preganjati, tudi žandarji so nas zasliševali. Po končani šoli pa sem se zaposlil v pisarni na državnem posেষ্টvu v Halozah, od koder sem pozneje odšel 16 let star v partizane na Hrvaško."

"Kako je vojna vplivala na vas in vaše najbližje?"

"Bili smo štirje bratje in sestra. Dva brata sta bila mobilizirana v nemško vojsko, od koder se je eden vrnil, drugi pa padel pri Budimpešti. Najstarejši brat je bil v partizanih in je padel na kurirski poti v Ljubljano pri Žalni, ker je bil izdan.

Starši so bili med prvimi sodelavci s partizani, a so bili izdani. Oče je bil obsojen na smrt z ustrelitvijo, mati pa na dosmrtno ječo. Bila sta zaprta več kot eno leto in ostala živa. Tudi sestra je bila zaprta, čeprav je bila stara komaj enajst let."

"Lahko naštejete nekaj dogodkov, ki so vam ostali globoko v spominu?"

"Dogodkov je bilo več, toda samo eden mi bo ostal v trajnem spominu. To je bil izredno naporen marš, ki je trajal dvaindvajset ur in smo se pomaknili iz Haloz v Moslavino. Hodili smo ponoči, ker smo bili na sovražnem ozemlju. Bil je oktober in zelo deževna jesen. V Moslavino smo prispeli vsi raztrgani, utrujeni. Po tako dolgem maršu smo morali nekaj dni počivati. Moslavina je bila osvobodjena in tu smo dobili nove angleške uniforme."

"Ste tudi vi pomagali pri obnovi domovine? Katerih akcij ste se udeležili?"

"Ko je bilo konec vojne, so me demobilizirali, ker sem bil star šele 17 let.

Seveda sem sodeloval pri večjih akcijah, tako pri regulaciji Pesnice, Goriškega lijaka, bil pa sem tudi v brigadah, ki so obirale hmelj.

Ko sem bil v Mariboru, kjer sem se šolal, smo delali vsako popoldne, pa tudi ob sobotah in nedeljah. To so bile prostovoljne brigade, ki so delale vse.

Kasneje, kot mlad učitelj, ko sem služboval v Prekmurju, v Šentjanžu, v Žužemberku, sem delal na kulturnem in športnem področju."

"In še eno vprašanje: Bi nam, mladim, radi kaj posebnega povedali ob vsem tem?"

"Veseli sem, ker vem, da je vam lepše in ker imate več-

je možnosti, kot smo jih v mladih letih imeli mi. In prav je tako. Razumljivo je tudi, da boste z večjim znanjem in sposobnostjo razvijali naprej, kar smo mi pričeli.

Brez naporov, trdne volje in mladostnega navdušenja pa to ne gre."

Zahvalila sem se za sodelovanje in se poslovila od tov. ravnatelja.

Hvaležna sem mu bila, ker mi je omogočil pogled v svoje življenje, v tisti čas, ki je bil za nas Slovence najtežji.

Majda Hefferle, 8.b

Tov. Majda J E R E B, učiteljica 5. razreda, ki obenem vodi pionirsko organizacijo na šoli, nam je sama prinesla prispevek z naslovom

V spomin na Staneta Kerina

Vojna me je zatekla v Štangi nad Litiijo, tj. na nemškem okupacijskem področju. Ker je skromna vaška šola stala na robu gozda, mi je uspelo zbežati pred izselitvijo v Srbijo, čeprav je že bilo izdano povelje zame in za tamkajšnjega župnika, saj sva bila v tej gorski vasi edina, ki sva se ukvarjala z mladino, čeprav vsak po svoje.

S pomočjo zavednih železničarjev sem se brez obmejnega dovoljenja pripeljala k staršem v Ljubljano.

Stanovali smo v centru mesta in se štirje preživljali s skromno očetovo plačo, zato smo že od nekdaj oddajali sobico, da smo krili del stroškov in tedaj dokaj visoko stanarino. Jeseni leta 1941 je dotedanji podnajemnik odšel domov v Litiijo, v izpraznjeno sobo pa se je naselil dijak 3. razreda bežigradske gimnazije - Stane Kerin.

Stane je bil za svoja leta izredno resen in redkobeseden. Na njegovem obrazu smo le redkokdaj videli sproščenost. Zadrževal se je največ v svoji sobi, poleg šolskih knjig pa je študiral nekaj skrivnostnega; o tem študiju nam ni govoril. Pogosto je odhajal z doma - kam, ni pove-

dal. Kasneje smo zvedeli, da^{se} je mladi skojevec shajal s svojimi tovariši nekje na Šmartinski cesti in se pripravljajal za oboroženi upor proti okupatorju.

V isti hiši, danes Kidričeva ul. 9, je stanovala tudi znana družina revolucionarja Vinka Mödrudorferja. Prav kmalu smo bili mi in pa Mödrudorferjevi tarča za hišne preiskave.

Večkrat nas je prestrašilo silno zvonjenje in butanje po vratih, nakar so z naperjenimi puškami pregledali naše dokumente in prebrskali vse omare in predale. Spominjam se, kako je italijanski fašist nekega takega dne v naši kuhinji vpil na Staneta Kerina, seveda v italijanščini: "Kje je komunista Kerino?" Vsi smo okameneli - Stane pa mu je mirno pokazal ilegalno legitimacijo. Jezno so zaloputnili vrata in odšli.

Nekega dne v maju 1942 je Stane po kosilu odšel. Včasih je rad šel na krajši sprehod v Tivoli, zato ga nikoli nismo spraševali, kam hodi. Tistega dne pa ga ni bilo k večerji. Čakali smo ga, v srcih pa smo slutili, da se je zgodilo nekaj hudega. Tudi v šolo ga ni bilo naslednji dan in nikoli več. Spraševali smo tudi v zaporih, pa so zatajili, da je bil ujet v Jakopičevem paviljonu, kamor se je zatekel ob raciji v Tivoliju. Kratko obvestilo, ki sem ga slučajno prebrala na letaku, ki je visel na stavbi glavne pošte, je povedalo vse. Komaj sem prišla do doma, na pragu pa sem zasepetala: "Staneta so ustrelili v Gramozni jami!" Nato smo vsi zajokali. Le nekaj dni za tem se je v njegovo sobo nasilno vselil italijanski oficir, ki je do kapitulacije skrbno nadzoroval nas in ostale hišne stanovalce. Zato smo morali biti pri delu za OF še bolj previdni.

Oddahnili smo si šele, ko je ob kapitulaciji Italije ves skrušen zapustil Ljubljano.

Stane počiva na partizanskem grobišču na Žalah, njegovo ime pa je vklesano tudi na spominski plošči padlih dijakov na bežigrajski gimnaziji. Njegovi sošolci, med katerimi je tudi moj brat, se zbero vsakih pet let in Stanetu v spomin prirede komemoracijo, v zahvalo, ker je daroval svoje mlado življenje za svobodo.

Tov. F r a n c k a D U L A R, učiteljica 5. razreda, se je še posebno potrudila, za naše glasilo. Napisala je kar tri prispevke:

Prvi dnevi vojne in mandarine

Spomladi leta 1941 sem obiskovala tretji letnih učiteljska v Ljubljani. Ob napadu na Jugoslavijo sem preživljala velikonočne počitnice pri sorodnikih v Radohovi vasi, ker staršev nisem imela več.

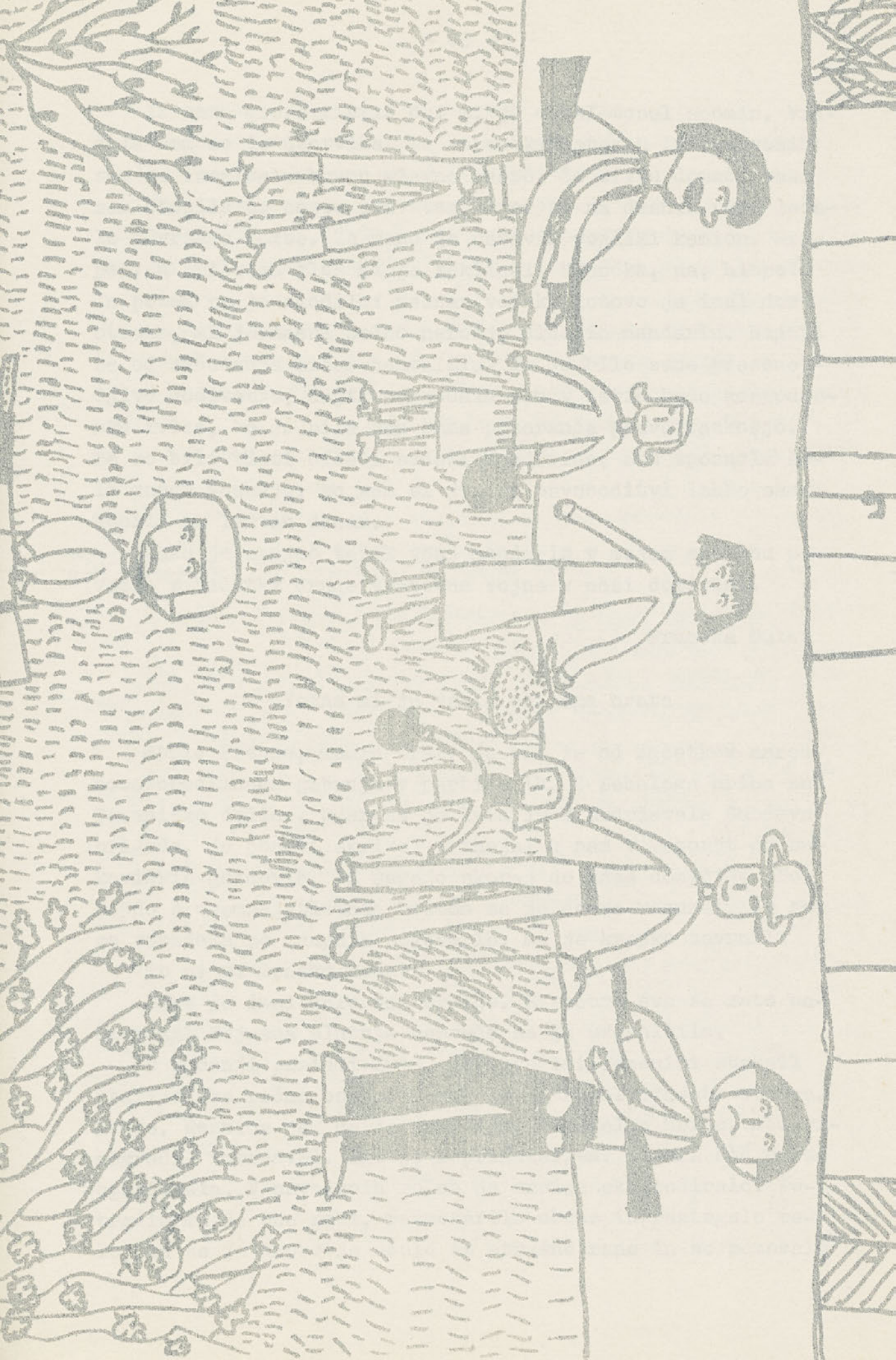
Pomlad je dihala iz mladih trav. Poljska dela so priganjala, vendar v soboto, 6. aprila, so njive zaman čakale. Med ljudi je planila strašna vest: "Vojna!" Sredi dopoldneva smo zvedeli, da je bil rano zjutraj bombardiran Beograd.

Strah je ždel v ozračju. Objel me je silen nemir. Začutila sem smrt. Iz pripovedovanja sem vedela, da sta mi v prvi svetovni vojni padla dva strica, tudi mojemu očetu je fronta načela zdravje, da je umrl, ko še nisem dopolnila štiri leta.

Vojna in smrt: ta dva pojma sta se v moji zavesti prepletala in postajala eno.

Drugi dan, na nedeljo, je bila razglašena splošna mobilizacija. Stric je z drugimi vaščani odšel na vojsko. Toda že čez nekaj dni, ne vem natanko koliko, se je vrnil. Po cesti Ljubljana - Novo mesto, ki vodi tik vasi, so se nenehno prelivala kolone vojaških enot. Naraščajoča zmešnjava je odkrila žalostno spoznanje: "Naša vojska je razpadla."

Dogajale so se čudne reči. Konji brez lastnikov so se pasli po mladi ozimini. Na gornjem koncu vasi je ležal kup steklenicam podobnih predmetov. Bile so bombe, ne vem, kako so prišle tja. Sonce je trpko odsevalo v mrzli medenini. Na kolodvoru v Radohovi vasi je obstal vlak. Ljudje so brezglavo odnašali tovor: živila, posodo, odeje. Avioni so zlovesče preletavali nad glavno cesto. Suhi rafali strojnica so od časa do časa parali do zadnjih možnosti napet posluš. Vedeli smo: sovražnik že steza krvoločne kremplje po naši lastnini.

Iz neme groze tistih dni mi je ostal topel spomin. Vračala sem se iz Šentvida. Po stranskih stezah in kolovozih sem se izogibala hrupu glavne ceste. Že blizu domače vasi sem stopila na cesto prav tam, kjer so na desnem robu ležale odvržene bombe. Za mano je ustavil vojaški kamion. Hripav, a prijazen glas mi je zaklical: "Punčka, na, hitro!" In potem se je zgodilo: neznan vojak, gotovo je imel doma otroke, mi je nasul polno naročje dišečih mandarin. Najbrž se od začudenja nisem zahvalila. To je bilo zame presenetljivo doživetje, kajti doraščala sem v letih hude gospodarske krize, ko je bila ena sama pomaranča pravo razkošje. Da so bili tisti dišeči sadeži mandarine, sem spoznala šele mnogo pozneje, ko sem si jih po osvoboditvi lahko sama kupila za lasten denar.

Tako je opojno težak vonj mandarin v mojem spominu povezan z začetki druge svetovne vojne v naši domovini.

Francka Dular

Vojna mi je vzela edinega brata

Stric France, mamin brat, je bil že od začetkov narodnoosvobodilnega gibanja v partizanih. Z Debelega hriba nad Temeniško dolino, kjer se je leta 1942 zadrževala Gubčeva brigada, je ponoči skrivaj prihajal k nam v Zaboršt po bukoviških gozdovih, ki segajo skoraj do naše domačije. Posebno z osemnajstletnim bratom se je dobro razumel. Ko sem ga vprašala po zaupnih pogovorih, me je kratko zavrnil:

"To ni za žensko pamet."

Brat je imel zelo rad orožje. S sestro sva se zato bali zanj. Nejasna slutnja nesreče se je uresničila.

V zgodnji pomladi 1943. je v rečici Temenici staknil italijansko ročno bombo. Morda jo je hotel odnesti stricu, kdove. Resnica je, da je prav tam, v Debelem hribu, med vinogradi, izkrvavel. Bil je s prijateljem. Najbrž sta bombo ogledovala. V nevajenih rokah je orožje eksplodiralo. Potrvalo mu je obe roki, razmesarilo obraz in raztrgalo telo, da se je drobovje usulo iz strašne rane in se pomešalo

s prstjo, ko se je umirajoč premetaval po tleh.

Italijani so sumili, da je bil namenjen v partizane, zato mrliča niso pustili prepeljati domov in malo je manjkalo, da niso sestre zaprli. Jaz sem takrat obiskovala peti letnik učiteljsišča v Ljubljani. Komaj sem dobila dovolilnico, da sem šla na pogreb. Tiho smo ga pokopali v mamin grob na šentviškem pokopališču.

Nisem veliko jokala. Vso me je prevzela topla misel, da smo ga le vrnili v mamino naročje, ki ga je sirota občutil komaj prvo leto življenja. Smrt nam je postala v tistih časih čudno blizu. Skoraj se je nismo bali.

Po bratovi smrti se stric France ni več oglašal.

Francka Dular

Nedokončana pot

Kapitulacijo Italije sem doživela v Zaborštu, rojstni vasi blizu Šentvida pri Stični.

Za Italijani so ostali grobovi talcev, bunkerji, posekani gozdovi in razmazani napisi: Vinceremo /Zmagali bomo/. Nastopila je kratka svoboda. Oblast so prevzeli partizani.

Med prvimi ukrepi so bile priprave za novo šolsko leto, ki bi se po ustaljenem koledarju moralo začeti v začetku septembra.

Partizanski kurir mi je prinesel vabilo na otvoritveno šolsko konferenco v Šentvidu. Istega leta sem namreč končala učiteljsišče. Bila sem vsa iz sebe. Učiti otroke, pa čeprav v najzakotnejši vasi, je bila moja največja želja.

Sestanek je bil v občinski hiši. Spominjam se našega starega šolskega upravitelja Jevnikarja, učiteljice Angele Zorc in partizana, domačina Naceta. Drugi obrazi so mi bili tuji. Vsebine sestanka se ne spominjam več. Preplavljali so me silni občutki, kajti dobila sem dekret, pravi odlok o nastavitvi za učiteljico v Hrastovem dolu. Vnaprej sem prejela tudi mesečno plačo: 500 lir.

To je bil prvi moj denar, nezaslužene lire, s katerimi so me nagradili naši partizani že za samo pripravljenost;

biti partizanska slovenska učiteljica.

Izročili so mi tudi šolsko šampiljko, me zadolžili za ves inventar in poučili, da hrani šolski ključ sosed.

V Hrastovem dolu je bila zelo oddaljena podružnična šola. Ime kraja mi je bilo vedno odvratno, spominjalo me je na mračen hrastov gozd, ki je poln vlažnih strahov. Še nikoli nisem bila tam. Sedaj pa ga je navdušenje naenkrat spremenilo v prijazno vasico. V duhu sem videla belo šolo in kopico plašnih otrok.

Učiteljica v Hrastovem dolu! je pelo v meni, ko sem se vračala domov. Nobene težave nisem predvidevala, prevečala me je ena sama radost; učila bom otroke in rada jih bom imela. Neizkušena nisem pomislila na težave partizanskih šol. Volja do dela in želja razdajati, kar sem premogla z razumom in srcem, sta me kakor upijanili.

Sestra me je zaskrbljeno vprašala: "Kaj pa, če bodo prišli Nemci? Italijani so partizanske učitelje pobijali, tudi oni jih bodo." Nobene bojazni nisem občutila.

Meglenega jutra sem se odpravila v svoj Hrastov dol. Šla sem po kolovozih in stezah čez polje. Poznala sem le pot do Račohove vasi. Naprej bom vpraševala.

V mislih sem bila že tam, ko sem komaj stopila na neznano pot. Videla sem se pred svojimi učenci, kako jim dopovedujem, naj mi rečejo tovarišica, ker je to ime lepše kot gospodična ali gospa; kakor so učitelje klicali preje.

Že sem prešla Grumlof, razpadajoč gradič, v katerem je stanoval znani slikar Ferdo Vesel.

Pred Račohovo vasjo sem obstala ob hruški, kjer so bili 28. aprila 1942 ustreljeni prvi talci v Sloveniji. Velik šopek cinič je venel v čast padlim in drobne ciklame so bile razsute po tleh. Na deblo je nekdo z okorno roko narisal rdečo peterokrako zvezdo, ki je nemo pričala, da bodo v tem znamenju grozotno umorjene žrtve večno živele. Obšla me je tesnoba. Spomnila sem se stričevega pripovedovanja:

"Pripeljali so jih z vlakom. Šest mladih fantov, vsi uklenjeni. Straža ni nikogar pustila iz vasi. Mislili smo, da jih peljejo v Šentvid. Pa smo zaslišali strele in vedeli,

smo. Odlok o streljanju talcev je bil še nabit na Zadelovi kašči. Potem smo jih morali iti pokopat kar tam, niso pustili na pokopališče. Razbite obraze so imeli ..."

Iz debla so zevale neštete jamice - kot črne smrtne ranice.

Proč, žalost! Mrtvi so seme za novo življenje. V Hrastovem dolu me čakajo otroci. Šla sem dalje in senca žalosti je ležala prek srca.

Na veliki cesti me je ustavil naš stari šolski upravitelj.

"Nikamor, punča! Nemci gredo od Trebnjega. Najbolje bo, če šampiljko vrneš kar zdajle. Tudi papir uniči /mislil je na dekret/, utegne biti nevaren."

Nejeverno sem ga gledala. Izkušeni mož je napravil kretnjo, ki je zaostрила mojo pozornost. Od Primskovega sem je odmevalo zamolklo pokanje. Kruto je prodirala resnica v moje sanje. Razočaranje mi je stisnilo srce. Moj Hrastov dol je utonil v bridkem spoznanju:

"Vojna je, vojna. Jaz pa sem sanjala o svobodi. Zbogom, otroci!"

Ob poti je zorela ajda, v meni pa so dozorevala trpka spoznanja o premoči sovraštva, krivice in pohlepa.

Doma sem počasi prebrala odlok, s katerim so mi partizani zaupali najdražje, slovenske otroke; ustavila sem se pri vsaki besedi, kot bi hotela vsebino za večno posrkati vase. Nagonsko sem poiskala prazno steklenico, poljubila dragi papir in ga skrbno zganila v droban svaljek. Spustila sem ga v steklenico in jo zamašila. Še danes se mi zdi, da sem v tisto stekleno ječo zaprla najlepši del svoje mladosti.

Za podom je raslo gosto grmovje dreva in črnega trna. Vanj sem spravila svoj zaklad, da ga dvignem, ko bo nevarnost minila.

Ne vem, ali so bili Nemci še isti dan v naši vasi. Spominjam se le, da sva jih s sestro čakali trdi od strahu, kajti pred njimi je šla vest, da so na Čatežu streljali tudi ženske in otroke.

Prišli so kot podivjani psi z nastavljenimi puškami. Prebrskali so vso hišo. Po kratki svobodi smo še bolj občutili sovražnikov škorenj.

Najbrž mi boste očitali, zakaj nisem šla v partizane. Toda verjemite: iti v partizane ni bilo tako enostavno, kot to najbrž mislite. Zlasti ženskam je bilo težko. Potrebna je bila telesna moč, zdravje in predvsem junaški pogum. Jaz pa sem bila šibka in plaha, kajti življenje me je zaznamovalo z žalostnim otroštvom.

Po stopinjah spomina sem vas vodila po nedokončani poti na svoje prvo partizansko službeno mesto. Po osvoboditvi sem dobila nov dekret za Dvor pri Žužemberku. Prvega, za Hrastov dol, je vojna uničila. Na Dvoru, še bolj pa pozneje v Ajdovcu, sem tudi poravnala dolg prve, med vojno nezaslužene učiteljsko plače.

Francka Dular

Tudi tov. M a j d a Š U L N, učiteljica 1. razreda, nam je prinesla prispevek:

Vojna leta sem kot otrok preživela v Beli krajini, v Kotu pri Semiču. Na začetku vojne sem bila stara 9 let in obiskovala sem 2. razred.

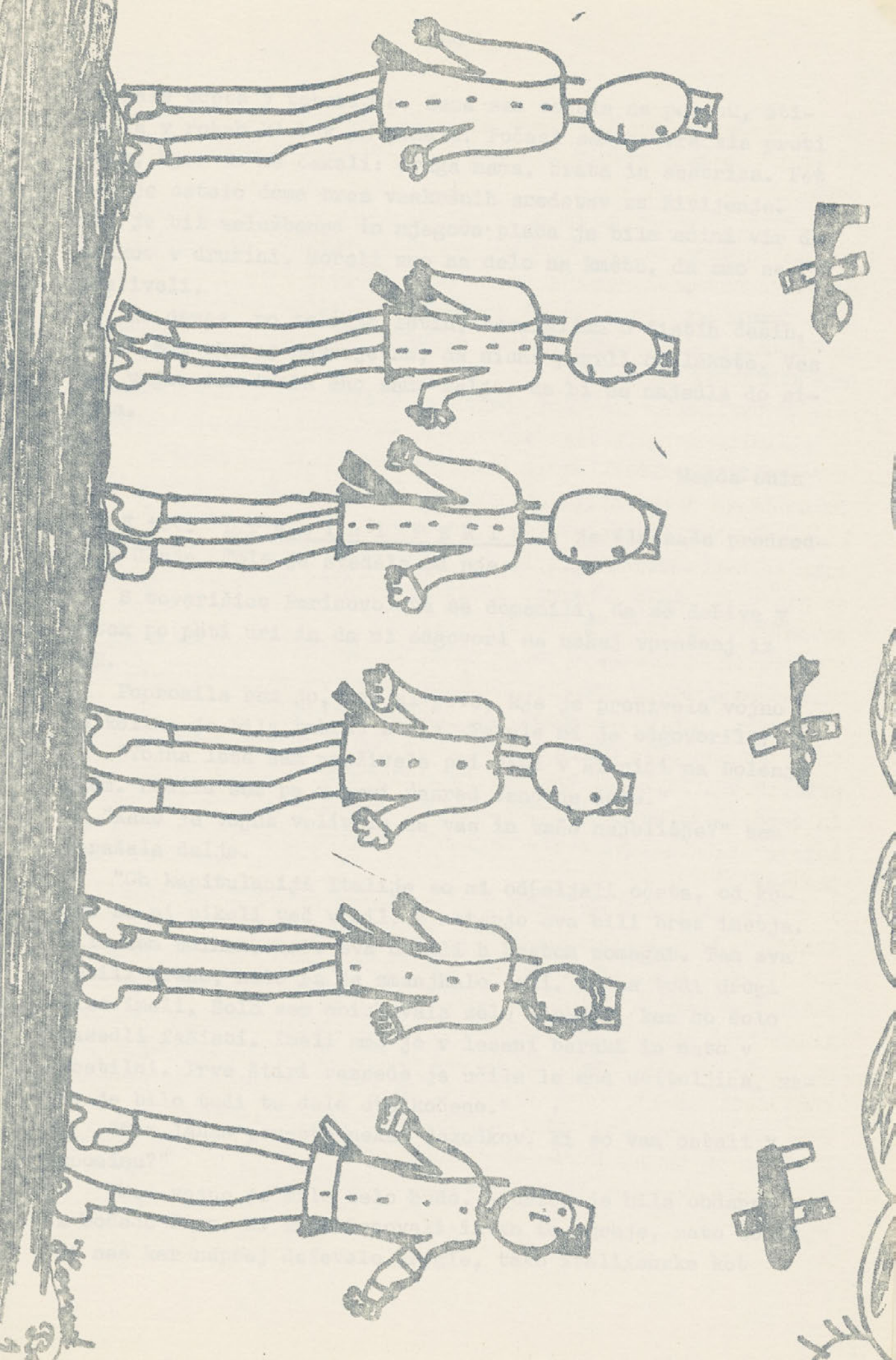
Prav dobro se spominjam prihoda Italijanov v Semič. Bila sem v šoli. Ravno odmor je bil. Otroci smo skakali po šolskem igrišču in se igrali z gumbi igrice, ki je podobna frnikulanju. Sredi igre nas je prekinil šolski zvonec. Stekli smo v učilnice. Naša učiteljica je stala pri oknu in gledala ven. Tudi naše oči so se obrnile v tisto smer. Nenadoma smo zagledali na cestnem ovinku mnogo fašistov, ki so se pomikali proti Semiču. Zamaknjeni smo strmeli v bližajočo se kolono in čakali, kaj bo rekla učiteljica. Tisti hip je nekdo potrkal na vrata in že stopil v razred. Bil je upravitelj šole. S strahom smo pričakovali, kaj nam bo sporočil. Povedal nam je, da do nadaljnjega ne bo pouka, ker se je pričela vojna. V ušesih nam je ostala samo beseda vojna, nismo si znali predstavljati, kaj vse se skriva

za to besedo. V tistem trenutku je zame pomenila beseda "vojna", da nas bodo fašisti, ki so se bližali, pobili že na poti domov. Ko nas je učiteljica spustila domov, nismo hodili po poti ali cesti, temveč po skritih stezah in preko vinogradov. Domov sem pritekla upehana in noge so se mi pošteno tresle od strahu in teka in nisem čutila prav nobenega veselja, da ne bomo imeli pouka, ker sem rada hodila v šolo.

V spominu mi je ostal dan, ko so očeta odpeljali v taborišče - internacijo.

Italijani so že takoj od začetka naselili vse hiše in zidanice v naši bližini in jih spremenili v bunkerje. Ponoči so vedno streljali, zato smo spali v kleti. Vsak dan so hodili od hiše do hiše in poganjali može na delo: sekat trte in drevesa 100 m pod železnico in 100 m nad železnico, da bi imeli fašisti boljši pregled nad okolico. Moj oče in še nekateri niso hoteli iti na delo, zato jih je vaščan naznanil fašistom.

Nekega jutra, ko smo še spali, je že skupina fašistov razbijala po vratih. Spali smo v kleti. Oče se je dvignil in šel odpret. Ko so ga zagledali, so samo vpili: "Avanti, avanti". Takoj so ga odpeljali. Otroci smo tekli za njim in jokali. Na cesti proti Semiču so bili zbrani tudi drugi možje. Pritekle so žene in jokale. Može so pod stražo odpeljali v Semič, mi pa vsi za njimi, čeprav so nas odganjali in nam grozili. Popoldne so jih prignali na železniško postajo. Takrat smo že sklepali, da jih bodo odpeljali daleč. Moj oče mi je dal znak z roko, naj se približam. Stekla sem k njemu in jokala. Domov me je poslal po klobuk, ki ga zjutraj ni utegnil vzeti. Tekla sem proti domu in tulila že od daleč, da jih bodo fašisti strpali na vlak in odpeljali. Vzela sem očetov klobuk in se vračala proti železniški postaji. Pritekla sem zadnji hip, ker je bil vlak že na postaji. Z očmi sem iskala očeta od okna do okna in v rokah stiskala klobuk, da bi mu ga dala. Toda nisem ga zagledala, ker jim fašisti niso dovolili, da bi gledali skozi okno. Lokomotiva je potegnila za seboj vagone in v njih odpelja-

la naše očete v taborišče. Sama sem ostala na peronu, stiskala v rokah klobuk in jokala. Počasi sem se vračala proti domu, kjer so me čakali: druga mama, brata in sestra. Pet nas je ostalo doma brez vsakršnih sredstev za življenje. Oče je bil uslužbenec in njegova plača je bila edini vir dohodkov v družini. Morali smo na delo na kmete, da smo se preživeli.

Ko danes, po tolikih letih, razmišljam o tistih časih, se mi zdi skoraj neverjetno, da nismo pomrli od lakote. Ves čas vojne sem imela eno samo željo: da bi se najedla do sita.

Majda Šuln

K tov. Dragici PERIČ je šla naša predsednica Janja. Tole je zvedela od nje:

S tovarišico Peričovo sva se domenili, da se dobiva v petek po peti uri in da mi odgovori na nekaj vprašanj iz NOB.

Poprosila sem jo, naj mi pove, kje je preživela vojno in koliko je bila takrat stara. Takole mi je odgovorila:

"Vojna leta sem preživela pri mami v Ribnici na Dolenjskem. Hodila sem pa v prvi razred osnovne šole."

"Kako je vojna vplivala na vas in vaše najbližje?" sem vprašala dalje.

"Ob kapitulaciji Italije so mi odpeljali očeta, od koder se ni nikoli več vrnil. Z materjo sva bili brez imetja. Bila sem edinka, zato sva hodili h kmetom pomagat. Tam sva dobili hrano, nato pa je zmanjkalo soli. Te pa tudi drugi niso imeli. Šolo sem obiskovala zelo neredno, ker so šolo zasedli fašisti. Imeli smo jo v leseni baraki in nato v gostilni. Prve štiri razrede je učila le ena učiteljica, zato je bilo tudi tu delo otežkočeno."

"Nam lahko poveste nekaj dogodkov, ki so vam ostali v spominu?"

"Med vojno je bilo zelo hudo. Ribnica je bila obdana z bodečo žico. Mi smo stanovali izven te ograje, zato so na nas kar naprej deževale kroglice, tako italijanske kot

partizanske, zato smo veliko noči preživel v kleti. Zvrstilo pa se je zelo veliko dogodkov. Najbolj pa se spominjam tega:

Bila je nedelja, maja 1942. Vsi jezni so prišli fašisti iz Gorenje vasi. Med streljanjem in vpitjem so zažgali sosednje hiše, še prej pa so iz njih odnesli vse, kar je bilo dragocenega. Ljudi pa so postavili ob stene gorečih hiš in jih stražili z naperjenimi puškami. Nam hiše niso zažgali, preiskali pa so vse.

V bližini pa je bila opekarna. Tudi to so zažgali, ker so mislili, da so v njej partizani. Še sveža opeka je začela pokati in fašisti so mislili, da streljajo partizani. Lastnica te opekarne pa je zavpila, da lahko eksplodira parni kotel. Fašisti so se tako prestrašili, da so pozabili na mule in nakradeno blago. Le na ljudi niso pozabili. Odvedli so jih v ribniško kasarno. Nekatere so nato spustili, večina pa so jih odpeljali v Dachav.

Posebno doživetje pa je bilo, ko sem bila na prvem partizanskem mitingu. Tam sem prvič slišala partizansko pesem.

"Ste tudi vi pomagali pri obnovi domovine?"

"Ko sem bila stara 14 let, smo odšli za tri tedne v Koprivnik pri Kočevju. Tam smo pomagali sušiti seno. To je bilo leta 1949. Ko pa sem dopolnila šestnajst let, pa sem pomagala pri graditvi ceste Zagreb - Beograd. Tam sem ostala en mesec."

"Bi nam, mladim, radi kaj posebnega povedali ob vsem tem?" se je glasilo moje zadnje vprašanje.

"Želim vam, da bi se grozote vojne nikoli ne ponovile. Želim vam mir, a ne le pri nas, temveč po vsem svetu. Vi imate tako brezskrbno mladost in to koristno izrabite! Vsega imate dovolj. Kruh, ki ga med vojno skoro poznali nismo, zdaj leži celo v koših za smeti. Ne bi smeli pozabiti na tiste, ki so nam omogočili tako lepo življenje in svobodo."

Za ta intervju sem se ji lepo zahvalila in vesela odšla domov, ker sem že spet bogatejša za nekaj dogodkov iz NOB.

Takole je vojno preživljala tov. L j u b a T O V -
Š A K, učiteljica 3. razreda:

Z nekoliko treme sem stopila pred tovarišico Tovšakovo in jo poprosila za intervju. Takoj je bila pripravljena odgovarjati na moja vprašanja in pričeli sva:

"Prosim, da mi najpreje poveste, kje ste bili, ko se je pričela vojna in koliko ste bili stari!"

"Ko se je pričela vojna, sem živela s starši v Mariboru, kjer smo imeli trgovino. Takrat sem bila stara okoli šest let in sem pričela hoditi v prvi razred."

"Slišala sem, da ste hodili v nemško šolo. Bi nam hoteli povedati kaj o njej?"

"Takoj, ko se je pričela vojna, so v mariborske šole nastavili nemške učitelje. Učenci nismo smeli ne na ulicah ne v šoli govoriti svojega jezika. Če si na cesti govoril slovensko, se je takoj našel kdo, ki te je prijavil. Tako so neko mojo prijateljico zalotili, ko je govorila v svojem jeziku. Takoj drugi dan so že prišli nemški policisti in vso njihovo družino odpeljali."

Da nismo smeli govoriti svojega jezika, je bila za nas, slovenske otroke, huda kazen, ker smo morali hoditi molče v šolo in tudi v razredih smo večinoma molčali. Dečki in deklice smo bili ločeni in smo imeli vsak svoj vhod v šolske prostore. Nemški otroci, ki so hodili z nami v šolo, so vedno sedeli v prvih klopih, mi, slovenski otroci, pa vedno v "oslovskih" /zadnjih/klopih.

V prvem in drugem razredu me je učil nek zelo strog učitelj. Kot smo kasneje izvedeli, je bil gestapovec. Po razredu je vedno hodil z dolgo palico, katere smo se silno bali. Pouku nismo sledili, ker nismo razumeli učitelja, zato je bila v razredu grobna tišina. Na učiteljeva vprašanja so odgovarjale le nemške deklice, katere je imel silno rad in nas je pred njimi vedno poniževal. Čez dve leti sem izvedela, da so tega učitelja ubili partizani, ker je na veliko izdajal. Vesela sem bila, ko sem izvedela za njegovo smrt, saj sem mu vedno želela najhuje.

V začetku šole nismo imeli niti učbenikov, zato smo se učili z listov. Ker tekstov nismo razumeli, smo se jih vedno učili na pamet.

Vsak dan smo morali na začetku in ob koncu pouka vstati, dvigniti desno roko in pozdraviti: "Heil Hitler!" Pouk smo pričeli s pesmijo "Deutschland, Deutschland über alles ..."

Zelo poniževalno se nam je zdelo, ker smo morali učitelje pozdravljati z dvignjeno roko in reči: "Heil Hitler!"

V šoli smo se učili nemških borbenih pesmi in koračnic. Starejši šolarji so morali ob nedeljah zjutraj v uniformah korakati po ulicah in peti nemške borbene pesmi.

"Bi nam povedali še kakšen dogodek, dogodek, ki se vam je vtisnil globoko v spomin in ga ne boste pozabili?"

"Ko sem šla iz šole, sem nenadoma zaslišala brnenje letal. Zatekla sem se k prijateljici in se skrila z njo pod posteljo. Tu sva čakali, kaj se bo zgodilo. Zaradi strašnih eksplozij so se tresle šipe v oknih. Sredi tega trušča sem se spomnila, da moram domov. Stekla sem po popolnoma prazni ulici. Ko sem prišla domov, sem našla vrata zaklenjena. Začela sem jokati. Medtem je pritekla mama in me odnesla v klet. Tu smo ostali do poznega popoldneva.

Ko smo prišli ven, se je širil okoli nas smrad po dimu. Ulice so bile zakajene in puste. To je bil prvi bombniški napad na Maribor.

Potem pa še dogodek, ko so odpeljali očeta. Ko sem že omenila, je imel oče v Mariboru trgovino. Ker ni hotel govoriti nemškega jezika, tudi drugim v svoji trgovini ni dovolil, da bi ga govorili. Neka soseda ga ni ubogala in je še vedno govorila nemško. Očeta je to razjezilo in jo je napodil iz trgovine. Soseda ga je prijavila. Prišli so nemški policisti, ga uklenili in odpeljali v taborišče.

Z mamó sva ga nekega dne obiskali. V govorilnici me je vzel v naročje in mi govoril, kako me ima rad in da se bo kmalu vrnil. Od takrat ga nisem več videla.

Nemci so nam poslali žaro, češ da je umrl v taborišču.

Ker sem opazila, da se tovarišica ne spominja rada teh dogodkov, sem se ji zahvalila za sodelovanje in odšla.

Vlasta Hrovat, 8.b

Tov. Marija REBERNIK, učiteljica 2. razreda, nam je tole napisala:

Vojna leta sem preživela pri starših v Kotu pri Semiču.

Moj rojstni kraj so okupirali Italijani. Vse odrasle moške so odpeljali v internacijo na Rab, v Gonars in Padova. Med njimi je bilo tudi šest mojih stricev in dva bratranca, ki se nista več vrnila. Žene z otroki so ostale doma. Obdelovale so polja in s težavo preživljale otroke. Če je imela katera na glavi rdečo ruto ali če je bila oblečena v rdečo obleko, so Italijani streljali nanjo. Na tak način so pre-strelili koleno Sajetovi Francki, ki je še danes invalid, bratranec Jože, ki je bil takrat star 12 let, pa je dobil strel v prsi. Spominjam se, kako so ga na nosilih prinesli s polja. Mojega očeta niso odgnali v internacijo, ker je invalid. Vse družine iz moje rojstne vasi so bile za partizane, med njimi ni bilo izdajalca.

Čeprav sem bila takrat še majhna, mi je ostalo v spominu mnogo dogodkov, žalostnih in veselih. Dobro se spominjam dne, ko so v našo vas prišli okupatorji. Mama je odšla v trgovino, pa je vsa obupana pritekla nazaj, ker so Nemci trgovino zaprli. Kmalu so se pripeljali po cesti na avtomobilih in na motorjih s prikolicami. Gledali so mrko, v rokah so držali pripravljeno orožje. Vsi smo se poskrili, ker smo se jih bali. Odpeljali so se proti Črnomlju. Za njimi so čez nekaj dni prišli Italijani in ostali pri nas do kapitulacije Italije.

Bolj veselo je bilo, kadar so v vas prišli partizani. Po italijanski kapitulaciji se je to večkrat zgodilo. Ob neki taki priliki mi je mlada partizanka podarila risanko in vodene barvice. Zelo sem jih bila vesela, vendar sem komaj vedela, kako se uporabljajo, ker sem jih takrat prvič videla. Ob neki drugi priliki so partizani pri nas kuhali

kosilo. Ker se jim je mudilo naprej, so nam pustili poln škač mesa.

Nikoli ne bom pozabila dveh požarov, ki sta upepelila skoraj vso vas. Najprej so vas zažgali Italijani. Ker niso pustili gasiti, je veliko hiš pogorelo. Drugič so vas zažgale iskre iz vlaka. Bilo je poleti, pihal je močan veter. Italijani so se smejali, ko so obupani ljudje hiteli reševati borno imetje.

Spominjam se, kako je Nemec postavil mojega očeta k steni, da bi ga ustrelil, pa se je zadnji hip premislil. Mogoče se je zganil ČLOVEK v njem?

Leta 1952 sem bila v mladinski delovni brigadi "Vida Tomšič", ki je pomagala pri obnavljanju Novega mesta.

Kaj naj bi še rekla? Zadnjič sem z našimi pionirji gledala film "Krvava bajka", ki prikazuje pokol 8000 Kragujevčanov. Posebno nekateri starejši pionirji so bili ob gledanju filma neprizadeti. Mislím, da ta film zasluži več pozornosti. Če ne bi bilo med vojno toliko tovarništva in požrtvovalnosti, ali bi mi sedaj uživali svobodo?

Marija Rebernik

Ker je to glasilo posvečeno predvsem dogodkom v drugi svetovni vojni, sem se pač odločila, da bom prosila: TOV. MESTNIKOVO, da mi bo povedala, kje je preživljala vojno in kako je vplivala nanjo. Seveda je privolila za sodelovanje in začela sem spraševati:

"Zanima me, kje ste preživljali vojno in koliko ste bili takrat stari."

"Takrat sem bila stara osem let in čeprav sem bila mlada, se mnogih dogodkov tako jasno spominjam, da bi vse težko strnila v kratek odgovor.

Večkrat sem slišala: "Saj si bila takrat še otrok!" To me je vedno zbolelo, saj otroci vojno lahko drugače, še huje doživljajo kot odrasli."

"Kako pa je vojna vplivala na vas in vaše najbližje?"

"Že v začetku 1942. leta je odšla v partizane starejša sestra. Avgust 1942. je bil začetek tragedije za našo družino. Ata so nam ubili, mamu in štiri sestre odpeljali na Rab in Gonars, mi mlajši pa smo ostali doma ali šli služiti. Bilo nas je deset otrok. Po roški ofenzivi so belogardisti ujeli še sestro borko in jo odpeljali v taborišče.

Bolj kot vse to sem takrat boleče doživljala to, da sem morala iti služiti v 2 uri oddaljeno vas. To so najtežji spomini. Tisti dan, ko mi je nek domač fant - belogardist povedal o vrnitvi naših domov, je bil zame nepopisno srečen. Mislila sem, da se je vrnil tudi oče, a ga ni bilo. Ko sem prišla domov, sem našla mamu, ki je umirala in so jo komaj rešili. Ko pa smo si nekako opomogli, so morali mama in starejši otroci bežati pred belogardisti. Najmlajši trije smo bili vso vojno brez očeta in matere; živeli smo pri tujih ljudeh."

"Lahko naštejete nekaj dogodkov, ki so vam ostali globoko v spominu?"

"Težko bi jih naštel. Eden izmed takih je gotovo prvo srečanje s tujo vojsko, ki je bilo zame zelo svečano. Po cesti proti Žužemberku so prodirale kolone nemške vojske in otroci smo jih navdušeno pozdravili. Takrat sem prvič videla kolo in avto. Kmalu potem pa so mi pomenili grozo, ko sem jih zagledala.

Naša hiša je bila edina partizanska, saj je bilo 29 fantov iz vasi v beli gardi. V to vasico /Drašča vas pri Žužemberku/ so nekega dne partizani pripeljali dva tanka. To je bilo doživetje za vse, zlasti za nas, ki smo komaj čakali konca vojne. Ta dva tanka sta nam vlivala zmagovalne občutke. Postavili so ju začasno pod sosedov kozolec, partizani /mislím, da so bili 4/ so jih stražili. Nek izdajalec pa je to izdal belim v Zagradcu. Navsezgodaj so se sovražniki tiho priplazili v vas, presenetili partizane, stražarja ubili /še zelo dobro se ga spominjam, bilo mu je ime Štefan in je bil Primorec/, ostale odpeljali s seboj, tanka pa pognali v zrak. Vse to se je zgodilo tako

hitro, da smo se komaj zavedali, kaj se dogaja.

V spominu mi je ostalo bombardiranje vasi Višje, kjer sem služila. Strah pred avioni sem čutila še dolgo po vojni.

Vedno bom imela v spominu prizor, kako z najmlajšo sestro paseva tuje krave in druga drugi obirava uši. Neprestano sva bili lačni, še bolj kot kruha sem si pa želela mamine ljubezni in nikoli nisem mogla preboleti tega, da me mama ob vrnitvi ni vzela v naročje. Imela je pač mnogo skrbi, kajti hiša je bila izropana, vsem pa se ni mogla razdajati.

Včasih so me poslali tudi kot kurirko v Zagradec in enkrat sem komaj ušla sovražniku."

"Ste tudi vi pomagali pri obnovi domovine? Katerih akcij ste se udeležili?"

"Silno šibka sem kot 15-letna deklica pomagala graditi Novo Gorico, a so me poslali domov, ker sem zbolela. En mesec pa sem gradila avtomobilsko cesto Zagreb - Beograd."

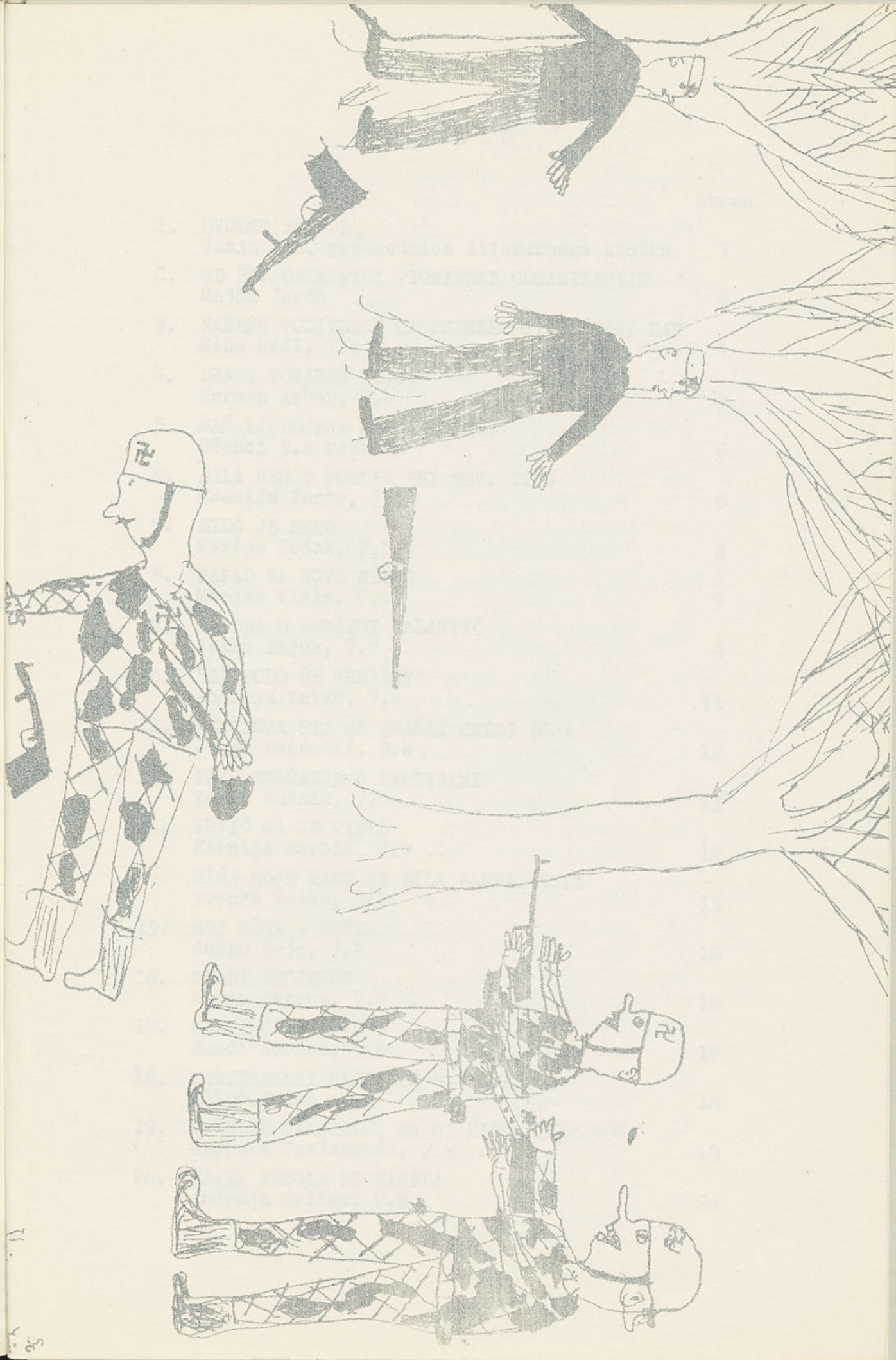
"In kaj bi mladim povedali ob vsem tem?"

"Kadar obravnavamo pesem, prozo, film z vojno tematiko, imam občutek, da ne verjamete temu. Vendar je bilo vse to resnično; dogajale so se še hujše stvari. Prav bojim se za vas, ki preživljate tako brezskrbno mladost, da ne bi doživeli kaj podobnega.

Že zelo zgodaj sem bila prežeta z ljubeznijo do domovine in to čustvo bi moralo biti v današnjem mladem človeku še močnejše, saj se vi učite ljubiti domovino že od malega, poznate tudi njeno težko preteklost, NOB pa naj vam bo vedno svetel vzor plemenite borbe za svobodo, kadar bo treba braniti domovino."

Tovarišici sem se prisrčno zahvalila za sodelovanje in se zavedla, kako malo pravzaprav vemo o preteklosti ljudi, ki jih vidimo vsak dan v šoli.

Majda Hefferle, 8.b

K A Z A L O

stran

1.	UVODNE BESEDE Janja Lah, predsednica literarnega krožka	1
2.	OB 30. OBLETNICI PIONIRSKÉ ORGANIZACIJE Majda Jereb	2
3.	NAŠEMU VODITELJU ZA OSEMDESETI ROJSTNI DAN Miha Hadl, 7.b	4
4.	DRAGI TOVARIŠ TITO! Karmen Avbar, 7.b	5
5.	NAŠ LJUBLJENI MARŠAL TITO! Učenci 5.a razreda	6
6.	BILA SEM V GOSTEH PRI TOV. TITU Ksenija Forte, 7.b	6
7.	BILO JE HUDO Marija Košak, 7.b	8
8.	NAPAD NA NOVO MESTO Marjan Vidic, 6.c	9
9.	ZGODBA O DRUŽINI VALANTIČ Jelka Bajuk, 7.c	9
10.	"SE BODO ŠE VRNILI?" Andreja Lovko, 7.c	11
11.	NENADOMA STA SE ZNAŠLI SREDI BOJA Janez Zupančič, 8.a	12
12.	PRVO SREČANJE S PARTIZANI Zoran Sušnik, 7.b	13
13.	PRVIČ GA JE VIDEL Ksenija Barbič, 2.b	14
14.	HIŠA MOJE MAME JE BILA PARTIZANSKA Zvonka Želko, 7.b	15
15.	MOJ OČKA - KURIR Jožko Bajc, 7.b	16
16.	MLADI SKOJEVCI Marta Petrov, 7.b	16
17.	MLADINCI V BOJU Sandi Keržan, 5.a	17
18.	PARTIZANSKI SESTANEK NA BRODU Miloš Primc, 7.a	18
19.	MALO JE MANJKALO, DA MI NISO UBILI OČKA Marjeta Janžekovič, 7.a	19
20.	VSAKA KROGLA NI ZADELA Andreja Gričar, 7.a	20

21.	PREKO BODEČE ŽICE - ZDRAVILA ZA PARTIZANE Toni Valentič, 7.b	21
22.	MOJA BABICA JE MNOGO PRETRPELA Doris Adamčič, 7.b	22
23.	NOČ GROZE Sonja Povh, 8.b	23
24.	KLJUČ IN ITALIJANI Ladica Slak, 7.b	24
25.	MOJ OČKA JE BIL MED TALCI Brigita Ževnik, 7.b	25
26.	SKORAJ BI JO UBILI Slavko Potočar, 7.a	26
27.	OBSTRELJEVANJE VASI Milan Bukvič, 7.b	27
28.	IZGUBIL JE DVA BRATA Boris Nemanič, 7.a	27
29.	STARA MAMA MI JE PRIPOVEDOVALA Vika Knafeljc, 7.c	28
30.	UMIK IZ ČRNOMLJA JESENI 1944 Pajo Čar, 7.b	29
31.	NA NJEM SE ŠE POZNAJO SLEDOVI VOJNE Damjan Gazvoda, 6.c	30
32.	NJENI LASJE SO JO REŠILI Nataša Rozman, 7.c	31
33.	KURIR MIRKO ŠE VEDNO LJUBI GOZD Robi Bartol, 6.c	31
34.	ŠE DOSTOJNO POKOPATI JIH NISO SMELI Lea Cvitkovič, 5.c	32
35.	MAMICA NA STRAŽI Ingrid Recko, 6.c	34
36.	IZ ŽABJE VASI V NOVO MESTO - ČEZ MEJO Milan Pureber, 7.a	34
37.	ITALIJANSKE TABLETE ZA PARTIZANE Miha Hadl, 7.b	35
38.	MOJ OČKA JE DELAL V PARTIZANSKI BOLNIŠNICI Andreja Ivanetič, 5.d	36
39.	IZ SUHE KRAJINE Jože Razpotnik, 7.a	37
40.	PIONIRJI IZ ŽABJE VASI NISO BILI KAR TAKO Miloš Šuštar, 7.b	38
41.	PRETIHOTAPILA JE PARTIZANA Z ITALIJANSKO POMOČJO Lea Jerman	39
42.	NA MALEM SLATNIKU JE ZAPLAPOLALA NAŠA ZASTAVA Jože Tavčar, 7.b	40

43.	PIONIRJI NA STRAŽI Darinka Šmid, 7.b	41
44.	LETAKI POD MLEKOM Ksenija Forte, 7.b	42
45.	BOMBARDIRANJE ŠENTJERNEJA Sužana Spahič, 7.b	43
46.	PRENOS RANJENCEV Peter Brodarič, 5.a	44
47.	PATRULJO SO POBILI Alenka Povh, 7.a	45
48.	ŠOLA NA MALEM SLATNIKU JE GORELA Marjan Kuralt, 5.a	46
49.	PADEL JE, KO JIH JE HOTEL REŠITI Karmen Avbar, 7.b	47
50.	MOJ OČE JE BIL V TABORIŠČU Imrama Sejrani, 6.c	49
51.	V NEMŠKEM IN AMERIŠKEM TABORIŠČU Frenk Jordan, 8.c	49
52.	PIONIRJI PRI OBNOVI DOMOVINE Brigita Papež, 5.a	51
53.	V MLADINSKI DELOVNI BRIGADI JE BILA TUDI MOJA MAMA Andreja Ivanetič, 5.d	52
54.	POMAGALA STA OBNAVLJATI ŽUŽEMBERK Damjana Smrke, 5.a	52
55.	MOJ OČE - GRADITELJ PROGE BRČKO-BANOVIČI Sandi Keržan, 5.a	53
56.	SVOJE ZDRAVJE IN MOČ JE IZGUBILA PRI OBNOVI DOMOVINE Marjana Kraševce, 5.a	54
57.	RAZGOVORI Z NAŠIMI VODITELJI	56
	- MILENA JURČEC Jolanda Valentič, 7.c	56
	- MIROSLAV VUTE Majda Hefferle, 8.b	58
	- MAJDA JEREB	60
	- FRANCKA DULAR	62
	- MAJDA ŠULN	67
	- DRAGICA PERIC Janja Lah, 7.c	69
	- LJUBA TOVŠAK Vlasta Hrovat, 8.b	71
	- MARIJA REBERNIK	73
	- MESTNIKOVA Majda Hefferle, 8.b	74

Zbrali in uredili člani literarnega krožka na osnovni
šoli Grm, Novo mesto

pod vodstvom predmetne učiteljice Ivanke Mestnik

Likovna oprema - člani likovnega krožka pod vodstvom
predmetnega učitelja Nika Goloba

Naslovno stran izdelala Alenka Beg, učenka 8. a razreda

